

Vedtatt politikk på Vestland Arbeidarparti sitt årsmøte 2025

Innhald

U1 - Arbeidslivspolitik	2
U2 - Bustadpolitikk	4
U3 - Digitalisering for alle	5
U4 - En rettferdig asyl- og flyktningpolitikk	6
U5 - Energipolitikk	7
U6 - Forsvar og beredskap	11
U7 - Helsepolitisk uttale	13
U8 - Idrett og kultur	19
U9 – Internasjonal uttale: Handling for solidaritet og internasjonal rett	21
U10 - Justis	24
U11 - Klima og natur	25
U12 - Kommunal og distrikt	28
U13 - Næringsliv	30
U14 - Oppvekst	33
U15 - Samferdsel og infrastruktur	35
U16 - Skatt og avgift	40
U17 - Skulepolitikk, høgare utdanning og forskning	42
U18 – Vald i nære relasjonar	46
Generelle forslag	47

U1 - Arbeidslivspolitik

Vestland Arbeidarparti er opptekne av eit arbeidsliv utan forskjellar som varetek dei tilsette og bidreg til betre helse. Det er særst viktig at arbeidslivet er ein likestilt plass som ikkje gjer forskjell på folk. I tida som kjem er det behov for å få fleire folk i arbeid. Men dette fører til at det blir eit større behov for tilrettelegging i arbeidslivet. Skal vi få fleire med tilretteleggingsbehov inn i arbeidslivet, må vi tole eit høgare sjukefråvær. Det er mykje restarbeidsevne vi ikkje brukar fordi mange ikkje ser nytta eller ikkje tør ta risikoen som arbeidsgjevar.

Arbeidarpartiet er opptekne av at ein tek sjukefråvær på alvor. Det var bekymringsfullt då partane i IA-avtalen først ikkje klarte å bli einige. Derfor er vi glad for at ein til slutt kom til semje utan at det går på kostnad av dei svakaste i samfunnet. Det historiske sjukefråværet er stabilt. Det er ikkje noko særskilt høgt no. Kvar gong det er snakk om intensiv for å få ned sjukefråværet, spesielt frå høgresida, så skal det vere i form av å svekke rettar, eller at det må vere ei form for negativ konsekvens når ein blir sjuk. Vestland Arbeidarparti tek avstand frå slikt tankegods. Det er ingen som har fått ei betre helse av dårlegare kår. Tvert imot veit vi at folk blir dårlegare av svakare økonomi. Det er på høg tid at ein startar med å sjå på kvifor folk blir sjuke på jobb. Arbeidsmiljølova stadfester at arbeid skal vere helsefremmande. Vi må starte i rett ende og sørge for at lovas strenge tilretteleggingskrav blir følgt og at ein er opptekne av kva som held folk i arbeid og unngår at vi blir sjuke av jobb.

Dersom vi skal lukkast med integrering- og inkluderingsiltak, samt ta i bruk den restarbeidsevna som finst i samfunnet, må dei lokale NAV-kontora vere eit nav i arbeidet. Det må også jobbast med å få saksbehandlingstida ned. Vi må sørge for at NAV har tilstrekkeleg med ressursar og solide fagmiljø i alle ledd av organisasjonen. Små kommunar står i fare for å miste statlege tilsette på dei lokale NAV-kontora. I 2016 falt minstekontorgarantien i NAV bort. Fram til då var det gitt ein garanti frå staten på at ingen kontor skulle ha færre enn tre statlege tilsette. No vil NAV i størst mogleg grad inngå vertskommunesamarbeid, der nedlegging av statlege arbeidsplassar på lokale kontor er ein av konsekvensane. Kjennskap til både personar og bedrifter i nærmiljøet er i vesentleg faktor i det å lukkast i dette arbeidet.

Skal Noreg få fleire i arbeid, må vi mobilisera alle gode krefter og bruke inkluderingskompetansen som finst i heile landet. Varig tilrettelagte arbeidsplassar (VTA) og/eller Arbeidsførebuande trening (AFT) er tiltak som hjelper mange i arbeid. Kommunar og fylkeskommunar varierer i for stor grad kor flink dei er til å bruke slike moglegheiter. Vestland Arbeidarparti er skeptisk til at denne delen av arbeidslivet blir satt ut på anbod. Det er behov for å styrke ordninga slik at unge menneske som har spesielle utfordringar kan bidra i arbeidslivet.

Mange opplever i dag at arbeidsplassen ikkje er tilpassa ulike behov. På nokre arbeidsplassar der ei gruppe er i minoritet, får arbeidstakarar mindre prioritet i forhold til for eksempel garderobar og liknande fasilitetar. I Noreg skal ein vere likeverdige. Det må også gjelde på arbeidsplassen. Vestland Arbeidarparti meiner det er urettferdig at på nokre arbeidsplassar, får nokre grupper store garderobefasilitetar medan dei andre må

nøye seg med avsidesliggjande rom som ikkje er berekna til garderobar. Vi meiner at ein ikkje skal stå igjen med ulemper og utanforskap grunna minoritetstilhøyrse.

For å kunne arbeide effektivt og i gode omstende treng ein klede som er tilpassa jobben ein skal gjere. Dette inneberer at det er varme klede til vinteren og luftige klede til sommardagar. Desse arbeidsklede skal også vere tilpassa dei tilsette.

Obligatorisk Teneste Pensjon -OTP- er ein viktig del av pensjonen i Norge. Arbeidsgjevarar er pålagde å setje av minst 2% av løna til pensjonskonto ifølge OTP-lova. Mange bransjar har høgare OTP enn 2%, mens låglønnsyrka ligg oftast på minimumskravet som er 2 %. For å styrke pensjonsgrunnlaget for alle arbeidstakarar og sikre ei meir rettferdig pensjonsfordeling og større økonomisk tryggleik i alderdommen for lavt lønna arbeidstakarar, må den Obligatorisk Teneste Pensjonen – OTP - hevast til 4 %.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Ha tettare oppfølging av sjukefråvær frå arbeidsgjevarsida.
- At arbeidet med sjukefråvær blir meir systematisk
- Jobbe for at det i større grad vert nytta eigenmeldingsdagar før sjukemelding; gjerne i samarbeid med fastlegar
- Sikre statleg nærvær i alle landets kommunar.
- Styrke NAV med fleire saksbehandlarar i førstelinja og klageinstansen.
- Arbeidsførebuande trening (AFT), Varig tilrettelagt arbeid (VTA) og slike ordningar må ikkje settast ut på anbod.
- Det må etablerast 1000 nye tilrettelagte arbeidsplassar årleg.
- Opprette ei statleg ordning som gir insentiv til små og mellomstore bedrifter som ynskjer å delta i slikt arbeid. Ordninga må sikre at dei personane som jobbar tett på personen får delta på kurs med kunnskap om/rundt tilretteleggingsbehovet.
- At det blir laga nettverk for minoritetar på arbeidsplassar og betre krav til fasilitetar for minoritetar i arbeidslivet
- At retten til tilfredsstillande garderobefasilitetar styrkes og blir reell for arbeidsfolk innføre krav om gratis arbeidsklede
- At arbeidsklede som blir tilbydd av arbeidsgivar er berekna på det arbeidet som skal gjerast
- At arbeidsklede tilbydd av arbeidsgivar skal vere tilpassa
- Gratis førarkort klasse B til alle yrkesfagelever

U2 - Bustadpolitikk

Ein trygg busituasjon legg grunnlag for eit godt liv, og er ein bærebjelke i velferda. Historisk har den sosialdemokratiske bustadpolitikken, der det er eit klart mål at folk skal kunne eige sin eigen bustad, vore viktig for at vi har eit land med små forskjellar.

Vestland Arbeidarparti vil at enno fleire skal komme seg inn på bustadmarknaden. Det er ei utfordring at bustadprisane er høge i norske byar, men også i større tettstader, dette bidreg til å forsterke forskjellane i samfunnet. Høge bustadprisar ekskluderer særleg unge menneske, einslege og vanskelegstilte. Men også einslege eldre kan få vanskar når dei skal flytte frå gamle hus til meir lettstelt og gjerne meir sentralt lokalisert leilegheitar.

Vestland Arbeidarparti vil ta i bruk enno fleire verkemiddel for å nå målet om at fleire skal kunne eige eigen bustad. Husbanken si rolle må styrkast ytterlegare som bustadsosial aktør for ungdom i etableringsfasen, eldre som skal flytte frå hus til aldersvenleg leilegheitar og andre med bustadsosiale behov.

Det er ulike bustadutfordringar i storbyen Bergen og i distriktskommunane, men Arbeidarpartiet må ha politikk som svarer ut alle desse utfordringane.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Arbeide for at regjeringa held fram å auke løyvingane til Husbanken, der ein særleg skal prioritere startlån til unge og bustøtte
- At det vert lagt til rette for bygging av mindre, universelt utforma leilegheiter i bygder og tettstader, gjerne med støtte frå Husbanken
- At Husbanken og Enova skal stimulere og legg til rette for bygging av minihus, i første omgang som pilotprosjekt
- At auka tilskot til Enova gjer at fleire hushaldningar med vanlege og lavere inntekter kan gjennomføre gode energi og klimatiltak (ENØK) i eigen bustad Sikre bustøtte på eit nivå som gjer at folk får kvardagen til å gå opp
- Sikre at kommersielle aktørar ikkje kan drive Airbnb – utleige i bustadområde
- At det blir lagt til rette for bygging av fleire studentbustader i Bergen og på dei andre studiestadene, i samarbeid med SAMAN
- At det blir lagt betre til rette i arealplanlegging i kommunar og fylkeskommunar for bygging og plassering av minihus
- At det vert enklare å skille ut kårhus frå gardsbruk, slik at ledig bustadkapasitet på bygdene kan utnyttast betre
- Bygge opp en sosial leigebustadsektor gjennom å samarbeide med kommunar, næringsliv og ideelle om å satse på allmennboligprosjekter som bidrar til fleire og rimelegare leigebustader
- Innføre en ny husleigelov med styrka oppsigelsesvern og betre beskyttelse mot ulovlege leieaukingar.
- Opprette et uavhengig organ som kan gi utleier pålegg om å sikre at bustaden oppfyller lovens krav
- Innføre et utleieregister

U3 - Digitalisering for alle

Den teknologiske utviklinga gjev både moglegheiter og utfordringar. For Vestland Arbeidarparti er det viktig at det er fellesskapet som styrar utviklinga når teknologien endrar samfunnet, ikkje omvendt. Digitaliseringa av samfunnet må komme alle til gode. Målet må vere at data blir eit fellesgode som er underlagt demokratisk nasjonal kontroll. Samstundes som det gjev like vilkår for konkurranse og større moglegheiter for forskning, innovasjon og verdiskaping. Auka samarbeid mellom forskning, næring, forvaltning og myndigheiter vil vere til interesse for alle, og vil kunne leggje til rette for synergi og auka innovasjon.

Vestland Arbeidarparti meiner at det må satsast meir på Digital Samhandling Offentlig Privat (DSOP) for å realisere fleire forenklingar, spare ressursar for samfunnet og nå målet i digitaliseringsstrategien om å gjere Noreg til ein digital leiarnasjon. Infrastruktur og betre tilgang på data av god kvalitet er ein viktig føresetnad for å ta i bruk KI i større skala. Betre data, betre tilgang til data og betre datadeling er dei enkeltfaktorane som kan ha størst betydning for at digitaliseringa skal kunne bidra til å løyse samfunnet -og næringslivet sine utfordringar i framtida.

Vestland Ap vil:

- Oppmode om at DSOP-programmet vert tilført auka ressursar for å styrkje sitt arbeid med digitalisering av viktige samfunnsprosessar.
- Ha ein offensiv datapolitikk underlagt nasjonal kontroll der meirverdien kjem fellesskapet til gode.
- Modernisere norsk verne- og rettighetsbærande lovgiving med digitale formkrav.
- Oppdatere lovverket slik at det legger til rette for auka digital inkludering og open kode-delning.
- At essensiell digital infrastruktur vert lagt under demokratisk kontroll.
- At økonomiske gevinstar tilbakeførast til fellesskapet der data produserast.
- Utvikle modellar til forvaltninga for å forstå effektane av digitalisering.
- At datadeling og sikring skal lønne seg.
- Sikre samarbeid og datadeling mellom offentlege myndigheiter, militære og sivile aktørar, næringsliv og lokalsamfunn.
- Auke det digitale kompetansenivået i samfunnet – slik at fleire klarar å identifisere svindelforsøk.
- Støtte utvikling av verktøy som gjer det enklare å oppdage svindel og stoppe misbruk av data.
- Sikre meir og betre etter- og vidareutdanning av digital kompetanse.

U4 - En rettferdig asyl- og flyktningpolitikk

Vi lever i ei stadig meir uroleg verd. Krig, konflikt og klimaendringar driv stadig fleire menneske på flukt. Tal frå 2023 viste at nærare 110 millionar menneske kan reknast som flyktningar. Dette er ei auke på 50 millionar på berre 6 år. Som eitt av verdas rikaste land har Noreg eit særleg ansvar. Vestland Arbeidarparti meiner at Noreg til ei kvar tid bør følgje anbefalinga frå FNs høgkommissær om talet på kvoteflyktningar.

Sidan 2022 har Noreg tatt imot 92 000 flyktningar frå Ukraina. Fleirparten av desse er busette i kommunane. Det store talet på flyktningar har lagt eit stort press på kommunens kapasitet, både når det gjeld bustader, men også skolar, barnehagar og helsetenester. Vestland Arbeidarparti meiner at det er viktig at staten fullfinansierer kommunens utgifter når det kjem til busetting og integrering av flyktningar.

Vestland Arbeidarparti meiner at det er viktig å styrke asylsøkarar og flyktningars rettar i norsk lov. Det er difor nødvendig å innføre ein foreldelsesfrist på alle tilbakekallelsessaker. Retten til familiegjenforeining må stå sterkt, og det må gjennomførast ei kritisk gjennomgang av UDI sin praksis opp mot mindreårige flyktningar. UDI bør ikkje ha som mål å returnere flest mogleg. I fleire europeiske land har politikarar teke til orde for å opne for asylbehandling i tredjeland. Vestland Arbeidarparti meiner at dette er ansvarsfråskiving og ein urimeleg måte å behandle menneske som ser til oss for beskyttelse. Det bør difor vere uaktuelt for Noreg å opne for ein slik praksis.

Menneske som kjem til Noreg er ofte overrepresenterte i statistikken over hushaldningar med vedvarande låg inntekt. Dagens introduksjonsstønad er for låg, noko som fører til at deltakarar i introduksjonsprogrammet ofte er avhengige av sosialhjelp for å få økonomien til å gå rundt. Dette fører til auka kostnader og meir byråkrati. Vestland Arbeidarparti meiner difor at introduksjonsstønaden må aukast, og at den framover bør justerast jamleg i tråd med prisveksten.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Innføre ein foreldelsesfrist på 10 år i alle tilbakekallelsessaker
- Sei tydeleg nei til å tillate asylbehandling i tredjeland
- Retten til familieliv og tilgang til familiegjenforeining skal stå sterkt i familiegjenforeiningspolitikken i Noreg i tråd med Den europeiske menneskerettskonvensjonen artikkel 8.
- At Noreg til ei kvar tid skal følgje anbefalinga frå FNs høgkommissær for flyktningar om talet på kvoteflyktningar ein tek imot.
- At staten fullfinansierer kommunane sine utgifter i samband med busetting og integrering av flyktningar.
- Auke introduksjonsstønaden gjennom introduksjonsprogrammet slik at deltakarane ikkje er avhengige av andre ytingar for å overleve. Introduksjonsstønaden må jamleg justerast i tråd med prisveksten.
- Ha ei kritisk gjennomgang av oppdraget UDI har når det gjeld statusen og framtida til mindreårige flyktningar.

U5 - Energipolitikk

Kraftsystem og politisk styring

Målet i norsk kraftpolitikk skal vera at næringsliv og husstandar skal ha tilgang på rikeleg med rein energi til rimelege, føreseielege prisar.

I Noreg er kring 90% av kraftproduksjonen i offentleg eige. Eit offentleg eigarskap av både kraftnett og kraftproduksjon, sikrar at fellesskapet både nyt godt av verdiskapinga og kan vera styrande for utvikling av framtidig krafttilgang i Noreg. Vestland Arbeidarparti vil at også framtidig kraftutbygging skal vera styrt av offentlege selskap. Dette sikrar at våre felles kraftressursar vert eigd av fellesskapet og gir utbygging av nye ressursar større legitimitet.

Noreg er som følgje av Parisavtalen forplikta til å redusera utslepp av klimagassar med 55% av 1990-nivå innan 2030. Dette er eit svært krevjande og ambisiøst mål og legg tydeleg press på den norske energipolitikken. For å nå måla i Parisavtalen må samfunnet elektrifiserast, det må gjennomførast ei storstilt energiøkonomisering og det må byggast ut ny fornybar kraft og eit meir robust kraftnett. Ny fornybar kraft i form av vass- og vindkraft utfordrar naturinteressar og er ofte konfliktfylt. Det er derfor viktig at lokaldemokratiet er sterkt delaktig ved utbygging av ny kraft og at kraftutbygging fører til verdiskaping i vertskommunane.

Noreg er tett knytt til den europeiske kraftmarknaden via ACER, EØS og ei rekke utanlandskablar. Utanlandskablane har utvilsamt ført til prissmitte frå Europa og historisk høge straumprisar dei siste åra. Det er viktig for Vestland Arbeidarparti at vi har politisk kontroll med krafta i Noreg. Vestland Arbeidarparti er derfor tydeleg på at det ikkje bør byggjast nye utanlandskablar i løpet av dei neste 5 åra, EUs omstridde marknadsregelverk må ikkje vedtakast og det må innførast strengare regulering og kontroll av straumselskapa i Noreg. For å sikre ei utvikling der auka forbruk og tilgang på ny kraft er i balanse, er det viktig at det vert gjort tydelege prioriteringar ved krafttildeling i kraftnettet og at det vert bygd ut eit driftssikkert kraftnett.

Vestland Arbeidarparti vil arbeida for:

- Offentleg eigarskap til norsk kraftproduksjon og kraftnett
- Ingen nye utanlandskablar frå Noreg dei neste 5 åra
- Strengare regulering av straumselskapa
- Ikkje innføring av EUs omstridde marknadsregelverk
- Tydelege retningslinjer til Statnett for prioritering av krafttildeling i kraftnettet

Kraftproduksjon

For å klare overgangen til eit nullutslippsamfunn og samstundes sikra ein konkurransedyktig kraftpris for industri og næringsliv, er det eit stort behov for auka kraftproduksjon i Noreg. Ny kraftproduksjon må vera CO2-fri, billig og realiserbar i løpet av kort tid.

Utbygging av fornybar kraft er ofte konfliktfylt. Både vasskraft, vindkraft og solkraft legg beslag på betydeleg naturverdiar, og det blir fort eit prioriteringsspørsmål mellom klima og naturvern. For at utbygging av ny fornybar kraft skal ha støtte i vertskommunane, er det essensielt at vertskommunane vert sikra ein god kompensasjon for å avstå delar av sine naturverdiar til gode for storsamfunnet.

For tradisjonell vasskraft har vertskommunane vore kompensert med tildeling av konsesjonskraft, konsesjonsavgift, naturressursskatt og eigedomsskatt. Desse ordningane har sørga for at vertskommunane har hatt tydelege insentiv for vasskraftutbygging. I følge NVE kan effekten i norske vasskraftverk aukast med mellom 6 og 8 TWh utan større naturinngrep. I tillegg planlegg og arbeidar Statkraft og andre aktørar med storstilt utbygging av pumpekraftverk og aukiing av slukevne ved eksisterande kraftverk (effektkraftverk). Dette er tiltak som skal sørge for auka balansekraft ved innføring av variable kraftkjelder som sol og vind i kraftsystemet. I fleire vertskommunar ser ein motstand mot desse utbyggingane, då kompensasjonsordningane ikkje er rigga for å ta høgde for ei slik utvikling av eksisterande kraftverk. Om ein skal sikra vidare støtte til denne typen utbygging i vertskommunane, må regelverket for pumpekraft og storstilt effektutbygging moderniserast på ein måte som gir vertskommunane tydelege insentiv.

For vindkraftanlegg blir vertskommunane kompensert med produksjonsavgift og eigedomsskatt. Vindkraftutbygging har vist seg å vera spesielt konfliktfylt. Vindkraftanlegga legg ofte beslag på store område, er lette å sjå i terrenget og har vore forbunde med utanlandsk eigarskap. Dersom ein skal sikra høg legitimitet kring bygging av vindkraftanlegg, er det avgjerande at utbygging bidreg til lokal verdiskaping. Det er også avgjerande at kommunanes sjølvråderett vert haldt i hevd og at lokaldemokratiet har det avgjerande ordet i forhold til eventuell utbygging i eigen kommune. Vestland Arbeidarparti meiner derfor kommunanes vetorett bør spissast og at moglegheita for bruk av statleg plan har som føresetnad at den gjeldande kommune gir sin tilslutning til dette.

Kjernekraft har vore omstridt både i Noreg og andre delar av Europa. Samstundes er kjernekraft fri for klimagassutslepp og har eit vesentleg lågare arealavtrykk enn vass- vind- og solkraft. Innvendingane mot kjernekraft er at det vil ta tid før kjernekraft kan etablerast med konkurransedyktige prisar. Vestland Arbeidarparti er ikkje avvisande til kjernekraft som ein del av den framtidige energimiksen i Noreg, og ønskjer at det vert sett i gang eit utgreiingsarbeid for framtidig produksjon av kjernekraft i Noreg.

Vestland Arbeidarparti vil arbeida for:

- Utbetring av eksisterande vasskraftverk skal prioriterast
- Sikra ein rettviss kompensasjon for vertskommunane ved kraftutbygging
- Regelverk for kompensasjon for pumpekraft og effektutbygging må moderniserast
- Auka sakshandssamingskapasitet og kvalitet hos NVE
- Spissing av kommunanes sjølvråderett i forhold til bruk av statleg plan ved vindkraftutbygging
- Utgreiingsarbeid for framtidig produksjon av kjernekraft i Noreg

Energiøkonomisering

Samstundes som ein må leggje til rette for utbygging av kraftverk og kraftnett, må det sørgast for gode straumsparingsordningar i Noreg. Energisparande tiltak i eigen bustad har lågt konfliktnivå og gir gode ringverknadar for huseigar i form av lågare straumrekning. For å sikra investeringar i energisparande tiltak i private hushald og bedrifter, må satsinga på ENØK tiltak styrkast. Det må sørgast for enkle søknadsprosessar for ENOVA-støtte og det må lagast langsiktige støtteordningar som sikrar at investering i solceller, jordvarme, fjordvarme og biovarme framleis lønner seg for private hushald.

Vestland Arbeidarparti vil arbeida for:

- Styrking av ENØK tiltak
- Sikre støtteordningar for investering i solceller, jordvarme, fjordvarme og biovarme

Kraftnett

Kraftnettet i Noreg er kritisk viktig infrastruktur. Utvikling av kraftnettet i Vestland og Noreg er avgjerande for å klare overgangen til det grønne skiftet, auka digitalisering og for å gi gode konkurransevilkår for etablert og framtidig industri. I dag er Noreg delt opp i fem prisområde med tidvis store forskjellar i straumpris. Dette kan virke konkurransevidande for næringsliv mellom dei ulike prisområda. I tillegg er manglande tilgang på rein, fornybar kraft mange stadar ein flaskehals for vidare næringsetablering. Løysinga på desse utfordringane er å bygge eit robust kraftnett som sikrar overføringskapasitet internt i Noreg. Vestland Arbeidarparti vil vidare at det skal utviklast tydelege retningslinjer for utvikling av kraftnett og krafttildeling i Noreg. Både ved utbygging av kraftnett og kraftfordeling skal realistiske prosjekt for ny eller etablert industri prioriterast.

Samstundes som behovet for meir overføringskapasitet og utvikling av kraftnettet er stort, er det stor motstand i mange lokalsamfunn knytt til bygging av nytt transmisjonsnett i Noreg. Motstanden er ofte knytt til traséval som set naturverdiar, kulturlandskap og bygder under press. Konflikten vert ofte særleg stor når det vert peika på kraftlinjer i luft.

Statnett, som er ansvarleg for utbygging av transmisjonsnettet i Noreg, og NVE som tildeler konsesjon for utbygginga, styrer etter St.meld. 14 (2011-2012). Stortingsmeldinga gjev mellom anna føringar for bruk av sjøkablar og jordkablar. Mykje har utvikla seg innom heilskapleg arealplanlegging, verdsetting av naturområde og kulturlandskap, sidan denne stortingsmeldinga vart vedteke. Vestland Arbeidarparti meiner derfor det er på tide at reglane for bruk av sjøkabel/jordkabel vert reviderte og at heilskapleg arealforvaltning med omsyn til naturområde og kulturlandskap vert implementerte i nye retningslinjer for utbygging av kraftnettet.

Vestland Arbeidarparti vil arbeida for:

- Utvikling av kraftnettet i Vestland
- Sikra nettutvikling som tryggjar tilgang til kraft og rimelege prisar i alle prisområde

- Utvikling av kraftnett skal prioritera prosjekt med realistisk vekst innom ny og etablert industri
- Revisjon av St.meld. 14 (2011-2012), med særskilt fokus på nye retningslinjer for bruk av sjø- og jordkabler i transmisjonsnettet.
- Oppdatert prioriteringsinstruks til Statnett, med tydelege retningslinjer for krafttildeling i kraftnettet.
- Sørge for utjamning av nettleige mellom sentrale strøk og distrikta gjennom innføring av utjamningsordning for nettleige.

Straumpris og nettleige

Grunna god tilgang på billig kraft historisk, er norske husstandar i stor grad avhengig av elektrisk oppvarming. Dei varierende straumprisane vi har sett dei siste åra i Noreg har vore utfordrande for både folks privatøkonomi og for næringslivet. Straumstøtteordninga som vart innført i 2021 og som sidan har blitt forbetra ved fleire høve, har vore avgjerande for å skjerma norske hushald frå dei verste konsekvensane av energikrisa i Europa. Samstundes har prisane framleis vore variable med særskilt høge pristoppar, noko som har skapt stor usikkerheit i det norske folket. Vestland Arbeidarparti stettar difor regjeringas forslag om innføring av Noregspris på straum, der alle husstandar får tilbod om å knytte fastpris på 40 øre/kwt før moms. Dette vil gi føreseielege vilkår for den norske befolkninga og vil redusera den økonomiske bekymringa for norske hushald.

Vestland Arbeidarparti stettar også regjeringas forslag om reduksjon i moms på nettleiga. Dette er eit viktig steg på vegen til å fjerne moms på nettleiga.

For næringslivet har det vore jobba med utvikling av fastprisavtalar. Vestland Arbeidarparti vil at denne ordninga skal vidareutviklast og vil arbeida for å sikra at små og mellomstore bedrifter vert skjerma for dei store svingingane i straumprisen. Det bør vidare utforskast om ein kan lage straumordningar for næringslivet som utjamnar prisskilnadane mellom prisområda internt i Noreg, og som sikrar norske konkurransefortrinn for kraftforedlende industri og næringsliv, innanfor handlingsrommet i EØS-avtalen.

Vestland Arbeidarparti vil arbeida for følgjande:

- Fjerne MVA på nettleige
- Sikra innføring av Noregspris på straum, der alle husstandar får tilbod om fastpris på om lag 40 øre/kwt før moms.
- Sikra fortsetting av dagens straumstøtteordninga. Dekking av 90% over 75øre/kwt før moms for husstandar inntil bruk av 5000kwt i månadleg forbruk
- Vidareutvikla ordninga med fastprisavtalar for næringslivet
- Utforska straumordning for å sikra låge straumprisar og konkurransefortrinn for norsk industri og næring innanfor handlingsrommet i EØS-avtalen

U6 - Forsvar og beredskap

Noreg og Europa står i dag overfor ei svært krevjande tryggingspolitisk verkelegheit. Russland sin angrepskrig i Ukraina går no inn i sitt fjerde år, og konfliktnivået i Midtausten har eskalert med Hamas sitt terrorangrep og Israel sitt angrep på Gaza, som også har smitta over til fleire land i regionen. Samstundes som verda har blitt farlegare og meir uforutsigbar, har forholdet mellom USA og Europa forverra seg som følge av president Trump og hans nye administrasjon, noko som skaper usikkerheit rundt USAs tryggingsgaranti.

Som eit svar på den nye tryggingspolitiske verkelegheita, vedtok Stortinget ein historisk satsing på forsvar gjennom ein ny langtidsplan. 1600 milliardar kroner skal investerast over ein 20-års periode. Samlege greinar i forsvaret skal styrkast med nytt personell og nytt utstyr.

Vestland Arbeidarparti meiner at satsinga på forsvaret er god og nødvendig, men meiner at det bør investerast meir i langtrekkjande luftvern rundt kritisk infrastruktur og i tettbygde område over heile Noreg. Erfaringane frå krigen i Ukraina viser viktigheita av å ha eit tilstrekkeleg luftvern.

I fjor haust la regjeringa fram totalberedskapsmeldinga. Meldinga definerer beredskap breitt og har som mål å ruste sivilsamfunnet mot hendingar som krig, terror, ekstremvær og pandemi for å nemne noko. Dei siste trusselvurderingane frå blant anna PST og E-tenesta, viser ei aukande risiko for at kritisk infrastruktur kan bli utsett for sabotasje. Det er difor avgjerande at politiet blir gjeve ekstra ressursar til å beskytte kritisk infrastruktur. Samarbeidet mellom politi og kystvakt bør styrkast. Det bør også jobbast med å sjå på måtar der det private næringslivet effektivt kan rapportere om mistenkjeleg aktivitet rundt kritisk infrastruktur.

Totalberedskapsmeldinga legg opp til å oppheve byggestopp av tilfluktsrom. Dette er positivt, men det er avgjerande at styresmaktene saman med næringslivet finn ei god løysing på korleis ein kan få i gang bygginga av fleire nye tilfluktsrom. Noreg har i dag ei dekning på rundt 50%. Det bør settast mål om å auke dekningsgraden til 90% innan 2035.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Styrke beredskapsbevisstheita i den norske befolkninga gjennom ein totalberedskapskampanje
- Det bør investerast meir i langtrekkjande luftvern rundt kritisk infrastruktur og i tettbygde område over heile Noreg.
- At det settast av midlar til øvingar på tvers av etatar, og styrke kapasiteten i den sivile spesialisthelsetenesta til å kunne ta imot militære traumepasientar.
- Prioritere meir ressursar til politiet, for å beskytte kritisk infrastruktur.
- Styrke samarbeidet mellom politi og kystvakt, og utrede korleis det private næringslivet effektivt kan rapportere om mistenkjeleg aktivitet rundt kritisk infrastruktur

- Stille krav om bygging av tilfluktsrom med mål om å oppnå ei dekningsgrad på 90% innan 2035. Styresmaktene må saman med næringslivet finne gode løysingar på korleis dette kan gjerast.
- Vurdere tilrettelegging for at fleire hushald kan få tilgang på generatorar for alternativ produksjon av energi
- Utvikle konkrete tiltak for å hindre og reagere på bruken av hybride verkemiddel mot Noreg, inkludert sabotasje og cybersabotasje.

U7 - Helsepolitisk uttale

Offentlege velferdstenester i eigen regi

Vestland Arbeidarparti meiner at helse- og omsorgstenester er eit offentleg ansvar og i størst mogleg grad skal drivast i offentleg regi. Helse er ei grunnleggjande velferdsteneste, og alle skal ha likeverdig tilgang til nødvendige helsetenester uavhengig av økonomi, bustad eller sosial status. Me vil arbeida for ei styrking av den offentlege helsetenesta for å redusera bruken av kommersielle aktørar og vikarbyrå som tappar det offentlege for ressursar og kompetanse. Det må sikrast tilstrekkeleg finansiering, betre arbeidsvilkår og sterkare kontroll med rolla til vikarbyråa i helse- og omsorgssektoren. Offentlege helsetenester må ha med seg at ulike vikarbyrå kan utnytta situasjonen ved mangel på helsepersonell og tilby høgare lønn, men dårlegare pensjonsvilkår. Dette rammar ofte kvinner som utgjer ein stor del av helsepersonellet.

I dag konkurrerer dei offentlege og dei private helsetenestene om den same arbeidskrafta. Vår felles helseteneste skal vera førstevalet til dei tilsette. Arbeidarpartiet må jobba for at ideelle aktørar framleis skal vera ein del av helsetilbodet, men det må sikrast at desse ikkje blir utkonkurrerte av kommersielle selskap. Dette inneber å leggja fram ein strategi for å sikra rammevilkår og vekst for ideelle aktørar som eit supplement til det offentlege tilbodet.

Rekruttera og behalda helsepersonell

Helse- og omsorgssektoren står overfor store rekrutteringsutfordringar. Ifølgje Perspektivmeldingen vil det vera behov for 180 000 fleire helsearbeidarar innan 2060. For å nå dette målet må det setjast inn ein kraftig innsats for å rekruttera, utdanna og behalda helsepersonell. Arbeidsbelastinga på legar og sjukepleiarar er allereie for stor, noko kampanjen #legermåleve tydeleg har vist. Skal me redusera denne belastinga, må me både utdanna og tilsetja fleire helsearbeidarar. For å dekkja behovet for medisinsk kompetanse i Noreg må talet på studieplassar i medisin aukast. Denne utvidinga bør følgja faglege tilrådingar. Samtidig må talet på LIS1-stillingar justerast i takt med behovet. Helsedirektoratet bør oppdatera vurderinga kvart tredje år og sikra nok stillingar for nyutdanna legar.

Helsepersonellkommisjonen er også tydeleg på at den største utfordringa me har er å sikra nok kvalifiserte helsepersonell. Dette inneber at i tillegg til å utdanna fleire legar og sjukepleiarar, må det også skapast nye yrkesgrupper i helsetenesta. Fagarbeidarar må få meir ansvar og fleire oppgåver for å avlasta høgt spesialiserte yrkesgrupper.

Det vil vera behov for nye yrkesgrupper i helsetenestene samtidig som fagarbeidarane må få fleire oppgåver og meir ansvar. Arbeidet med å utdanna, rekruttera og behalda fagfolk blir det viktigaste i helsetenestene i åra som kjem.

For å sikra ein stabil og kompetent arbeidsstyrke må det leggjast til rette for fleire heile, faste stillingar og redusert arbeidstid der det er formålstenleg. Nye arbeidstidsordningar kan vurderast gjennom trepartssamarbeidet. Dette vil bidra til å behalda og rekruttera fleire helsearbeidarar, samtidig som arbeidsbelastinga blir redusert og kvaliteten på

tenestene blir halden oppe. Samtidig må det jobbast med å gjera yrka innan helse meir attraktivt.

Eit av dei mest effektive tiltaka for å møte denne utfordringa er å styrkja desentrale studieløp. Dette vil gjera det enklare for fleire å utdanna seg lokalt, noko som er spesielt viktig i ei tid der verda opplever aukande uvisse. Samtidig må det leggjast betre til rette for at fleire pasientar kan delta i kliniske studiar over heile landet, noko som kan bidra til å forbetra behandlingsmetodar og helsetenester. Støttefunksjonane i helsevesenet må styrkjast, ettersom for høge krav kombinert med svekt autonomi og manglande støtte skaper ein svært belastande arbeidssituasjon.

Styrk ressurskrevjande tenester i kommunane

Ressurskrevjande tenester gjeld dei sjukaste innbyggjarane og krev mykje av kommunane. Likevel har støtteordningar blitt svekka, noko som rammar dei mest sårbare. For å sikre forsvarlege tenester må kutta reverserast og kompetansen styrkast. Kommunane treng stabile rammer for å kunne møte dei komplekse behova til denne gruppa.

Aldersgrensa på 67 år må fjernast. Behovet for helse- og omsorgstenester forsvinn ikkje med alderen, og det er urimeleg at kommunane åleine skal bere desse kostnadene. Arbeidarpartiet må jobbe for å sikre betre rammevilkår slik at kommunane kan gi gode og trygge tenester til våre mest sårbare innbyggjarar.

Kvinnehelse

Kvinnehelse i Noreg står overfor store utfordringar, spesielt i distrikta, der avstand til helsetenester og mangel på spesialistar kan føra til uakseptable forskjellar i helsehjelp. Alle kvinner, uavhengig av bustad, har rett til likeverdig tilgang til nødvendige helsetenester.

For å sikra dette må tilgjengelegheita til fastlegar, gynekologar og mammografi styrkjast. Telemedisin og digitale konsultasjonar bør utvidast for å gi kvinner betre høve til medisinsk rådgiving uavhengig av geografisk plassering. I tillegg må den lokale helsetenesta forsterkast, slik at kommunane kan tilby betre bistand ved spørsmål rundt abort og sørgja for god oppfølging av både frivillige og ufrivillige abortar. Det er også viktig at støttegrupper og rettleiingstilbod er lett tilgjengelege for dei som treng det.

Vidare må tryggleiken ved gynekologiske undersøkingar sikrast. Helsedirektoratet må utarbeida ei forskrift som sikrar klare reglar for informasjon om gynekologiske undersøkingar. Det må gjerast tydeleg at kvinner har rett til å be om at ein kvinneleg helsearbeidar er til stades under undersøkinga eller velja ein kvinneleg gynekolog der det er mogleg. Dette tiltaket vil bidra til å skapa tryggleik for kvinner og jenter i sårbare situasjonar. Norske kvinner skal kjenna seg trygge og vareteke i møte med helsevesenet. Det er på høg tid at nødvendige tiltak blir sette i verk for å sikra likeverdige helsetenester og tryggleik for alle.

Tidleg innsats og førebygging for barn og unge

Vi veit at utanforskap kan ramma alle, men barn og unge er spesielt sårbare. Me må sikra at alle barn får like moglegheiter, uavhengig av bakgrunn, helse eller sosiale forhold.

Derfor må Arbeidarpartiet:

- Gi kommunane øyremerkte midlar til gratisplassar for barn og unge med utfordringar, slik at økonomi ikkje hindrar deltaking.
- Styrkja kompetansen i helsestasjonar og barnehagar om kva som påverkar barns utvikling, både individuelt og i fellesskap.
- Organisera barselgrupper for å gi mødrer fellesskap og barna eit godt sosialt grunnlag.
- Sikre at kommunane har tverrfaglege team som kan setja inn tidleg innsats og koordinera hjelpa til familiar i krevjande livssituasjonar.

Nokre barn startar livet i ein vanskeleg situasjon. Barn av foreldre i utanforskap, med helseutfordringar eller sosiale vanskar, eller med utfordringar knytt til integrering, har ofte større behov for støtte. Viss me ikkje gjer ein tidleg innsats, kan dei måtta kjempa seg gjennom livet trass i rammene rundt seg, i staden for å få hjelp gjennom dei. Trygge rammer, tilhørrelse, tilpassa utfordringar og kjensla av å bli sett og verdsett er avgjerande for ein sunn oppvekst.

Det er også ein auke i psykiske helseutfordringar blant ungdom. Kapasiteten ved barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) i til dømes Helse Bergen er sprengd, noko som gjer at mange ikkje får hjelpa dei treng. Dette har alvorlege konsekvensar for enkeltindivid og samfunnet.

Vestland Arbeidarparti vil derfor:

- Auka løyvingane til psykisk helsevern for barn og unge, slik at fleire får tilgang til nødvendig behandling.
- Satsa meir på førebygging av psykisk uhelse, inkludert eteforstyrningar, ufrivillig skulefråvær, utanforskap og rusproblematikk.
- Sikre og jobba for fleire lågterskeltilbod og lett tilgjengeleg hjelp for ungdom i ei tid kor psykiske utfordringar aukar.

Tidleg innsats og førebygging er avgjerande for at barn og unge får eit godt grunnlag for livsmeistring. Arbeidarpartiet må jobba for at alle barn og unge har dei same moglegheitene for ein trygg og god oppvekst.

Betre førebyggjande helsehjelp til personar med utviklingshemming

Personar med utviklingshemming og kognitive utfordringar har spesielle helsebehov som krev tilpassa hjelp. Mange av desse personane er avhengig av familie, venner eller eit godt støtteapparat for å få nødvendig helsehjelp til rett tid. Dette er spesielt viktig fordi personar med utviklingshemming har høgare risiko for helseproblem og treng derfor jamleg oppfølging.

Fleire personar med utviklingshemming har også utfordringar med språk og kommunikasjon, noko som kan gjera det vanskeleg for dei å uttrykkja smerte eller helseproblem. Dette kan føra til at helseplager ikkje blir oppdaga før dei blir meir alvorlege. Dessverre får ikkje alltid personar med utviklingshemming tilstrekkeleg oppfølging frå fastlegen, og dette er eit problem som framleis ikkje er løyst.

For å forbetra helsetilbodet til denne gruppa, er det viktig med meir fokus på regelmessig og førebyggjande helsehjelp. Viss me kan fanga opp helseproblem tidleg, kan me hindra at dei utviklar seg til meir alvorlege tilstandar. Vestland Arbeidarparti foreslår derfor å styrkja den førebyggjande helsehjelpa for personar med utviklingshemming, slik at dei kan få den hjelpa dei trengjer på eit tidleg stadium.

Styrking av tilbodet til personar med rus og psykiske lidingar

Vestland Arbeidarparti ber regjeringa og stortinget ta større ansvar for tilbodet til personar med rus og psykiske lidingar. Døgnbehandling må styrkast, nedlegging av plassar stoppast, og kommunane må få meir ressursar og kompetanse for å møte behova til denne pasientgruppa. Samtidig må lavterskeltilbod innan psykisk helse byggjast ut og styrkast i samarbeid med ideelle aktørar.

Dei siste åra har tilbodet blitt svekka med færre døgnplassar, kortare opphald og nedlegging av institusjonar. Dette har ført til mangel på kvalifisert helsepersonell og for dårleg kapasitet i kommunane. Konsekvensane ser vi i fleire tilfelle av vald og kriminalitet, der personar med ubehandla rus- og psykiske lidingar er involverte. Dette rammar både dei som treng hjelp, pårørande og storsamfunnet. For å sikre eit betre og meir samanhengande tilbod må kommunane og spesialisthelsetenesta samarbeide tettare.

Vestland Arbeidarparti krev:

- Stans i nedlegging av døgnplassar og styrking av behandlingstilbodet.
- Auka ressursar og kompetanse i kommunane.
- Utbygging av lavterskeltilbod og på sikt lovfeste tilbodet samt tett samarbeid med ideelle aktørar.
- Utvikle tenester i samarbeid mellom spesialisthelsetenesta og kommunehelsetenesta, slik at pasientane opplever eit heilskapleg, føreseieleg og samanhengande behandlingsforløp. Innføring av nasjonale behandlingstretningslinjer for psykisk helse og rus.
- Boligsatsing for å sikre eigna butilbod til personar med langvarige behov.

Arbeidarpartiet må også jobba for at det er eigne avdelingar på sjukehus for barn og unge med komplekse problem, spesielt innan rus og psykiatri. I dag er Akuttposten for barn og unge på Haukeland til dømes, det einaste tilbodet innan psykiatri som tek ofte imot ungdom. Akuttposten manglar behandlingstilbod for barn og unge. Problemet er at barn og unge er 'for sjuk' for barnevernet, men ikkje har noko ideelt tilbod på akutten. Det mest problematiske er at dei siste 5 åra har barn og unge enda på tryggingssposten på Sandviken for vaksne. Me treng eit passande tilbod for barn og unge med rus og psykiatri, tilsvarande det som er for vaksne på Sandviken.

Det er heller ikkje eit eige institusjonelt behandlingstilbod for barn og unge med eteforstyrningar, men stadig fleire ungdommar utviklar eteforstyrningar. Ungdom hamnar i akutt psykiatrien utan korrekt kompetanse eller tid til behandling.

Vestland Arbeidarparti vil derfor:

- At det blir etablert eit eigna langtids behandlingstilbod for barn og unge med komplekse utfordringar med rus, åtferd og psykisk helse i Vestland.
- At det blir etablert eit eigna langtids behandlingstilbod for unge med alvorlege eteforstyrningar i Vestland.

Tannhelse - Ein viktig og likestilt del av helsetenesta vår

Tannhelse er ein del av folkehelsa og bør likestillast med anna helsehjelp. I dag er den private tannhelsetenesta den største, og same tannhelseproblem kan ofte behandlast på fleire måtar og til ulike prisar. Dette skaper utfordringar for å sikra at alle har tilgang til nødvendig tannhelsehjelp. Målet må vera å innføra universell tilgang til tannhelse på ein gradvis og økonomisk berekraftig måte, samtidig som ein tek omsyn til at ulike behandlingalternativ kan variera i både omfang og kostnad. Arbeidarpartiet må jobba for å utvida det offentlege ansvaret for tannhelse, og dei siste fire åra har Arbeidarpartiet i regjeringa kutta prisen på tannbehandling for unge opp til 28 år med 75%.

Arbeidarpartiet må sikra universell tilgang og ei samanhengande helseteneste. Privatiseringa av tannhelsetenester aukar, og me må styrkja det offentlege tilbodet og regulera private aktørar for å hindra at tannhelse blir ei kommersiell profittkjelde. For å avgrensa kommersialisering og sikra eit regulert tannhelsetilbod bør det innførast prisregulering og lovfesta konsesjonskrav for private tilbydarar, slik at ukontrollert vekst blir forhindra. Offentlege midlar må sikrast mot å hamna i internasjonale konsern.

For å sikra likestilling av tannhelse med anna helsehjelp må refusjonsordningar i folketrygda styrkjast og blir forenkla for personar med diagnosar som gir dårleg tannhelse, og tannhelsetenesta må integrerast med andre helsetenester. Vestland Arbeidarparti meiner at ansvaret for tannhelsetenesta må halda fram på statleg, fylkeskommunalt og kommunalt nivå for å sikra brei tilgang og kontroll, samtidig som organiseringa av tenesta må sjåast i samanheng med resten av helsevesenet.

Vestland Arbeidarparti meiner at ei universell tannhelseteneste finansiert over statsbudsjettet blir innført. Desse tiltaka vil sikra at tannhelsetenesta held fram med å vere eit offentleg gode og ikkje ei kjelde til privat profitt, samtidig som me aukar ambisjonane for tannhelsepolitikken.

Ambisjonsnivået må hevast ved å utvida tannhelsetilbodet til fleire grupper utover akutte tilfelle, barn og eldre. Det er viktig at økonomiske barrierar for nødvendig tannbehandling må fjernast, særleg for låginntektsgrupper. Vestland Arbeidarpartiet meiner at ambisjonen må vera at innan 2030 skal tannhelse vera fullstendig likestilt med andre helsetenester.

Rimelegare og enklare parkering ved sjukehus

Pasientar, pårørande og tilsette bør sleppe høge parkeringskostnader ved sjukehus. Mange er avhengige av bil, og prisane varierer – frå gratis parkering i Førde til høge avgifter på Haukeland. Ei meir rettferdig ordning kan innebere rabattar, enklare betalingsløysingar og samarbeid med lokale aktørar for rimelegare parkering. Dette vil redusere kostnadene utan å krevje gratis parkering overalt.

U8 - Idrett og kultur

Vestland har eit breitt og mangfaldig kulturliv. Uavhengig av kor ein bur skal alle ha eit godt kultur- og idrettstilbod. Kulturfeltet er ein vesentleg del av samfunnet sin beredskap i krevjande tider, og kunstfeltet og kunstnarane blir fort skadelidande. Det er difor særleg viktig at Arbeidarpartiet realiserer løfta frå programmet til stortingsvalet når det gjeld både ramme av BNP, eit nytt kulturløft og utvalde satsingar i heile landet. For Vestland handlar det om å skape ulike arenaer i heile fylket.

Kultur i heile Vestland

Langs kysten og inn i fjordane på Vestlandet er det mykje historie. Denne historia er i ferd med å gå tapt. Vestland Arbeidarparti meiner at tilskota til tiltak langs vestlandskysten må aukast, dette gjeld mellom anna tilskot til kystkultur inkludert fartøyvern, for å forhindre at viktig kulturarv går tapt. Griegakademiet bidreg med kompetanse til nye rollar og funksjonar som er naudsynt i musikkliv og kulturliv. I tillegg vil Vestland Arbeidarparti jobbe mot skeivfordelinga for Bergen Nasjonale Opera, Bergen Filharmoniske Orkester og Kode og naudsynte investeringar i bygg. Dette gjeldt også Den Nasjonale Scene sitt behov for auka rehabiliteringsramma grunna endra krav til universell utforming, arbeidsmiljø og berekraft. Alt dette vil komplettere Bergen og Vestland sin kulturelle infrastruktur.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Ha eit krafttak for kultur med programfesta nytt kulturløfte og ei opptrapping til ein prosent av BNP.
- At fartøyvernet styrkast gjennom auka tilskot over post 74 "Tilskot til fartøyvern".
- Arbeide for at regjeringa prioriterer viktige kulturinstitusjonar utanfor hovudstaden i kommande budsjett blant desse Kode, Bergen Filharmoniske Orkester, Bergen Nasjonale Opera og Festspillene.
- Sørge for nødvendig opprustning av Den Nasjonale Scene .
- At Griegakademiet ferdigstillast fortløpande og at Griegkvartalet realiserast.

Finansiering av idrettsanlegg

Vestland er det fylket i landet med aller størst søknad om spelemidlar til anlegg og utstyr. Det er store skilnadar mellom fylka på kor lang tid det går å få tildelt spelemidlar. Vestland er mellom dei fylka med lengst ventetid, eit gjennomsnitt mellom 3 og 4 år. Dette er krevjande for både kommunar og frivilligheit, som skal byggje og drifte, då behovet for både nye og oppgraderte anlegg i Vestland er stort. Handlingsrommet til kommunar og fylkeskommunar har blitt mindre, og desto viktigare er det med ordningar som garanterar fortgang for kostnadskrevjande anlegg. Dette gjeld alle typar anlegg, også symjebasseng som skal sikre lovpålagt opplæring.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Fortsette arbeidet med å ta ned etterslepet på idrettsanlegg, og jobbe for at idretten har føreseielege rammevilkår som stimulerer til å byggje nytt.

- Gje full og regelstyrt momskompensasjon til klubbar som byggjer anlegg.
- Innføre ei rentekompensasjonsordning for bygging av idrettsanlegg.
- At større kostnadskrevjande anlegg kan komme på ei søkbar ordning som igjen sikrar at heile køen til spelemiddelordninga samla sett går ned.

Unge og eldre

Det er ein bekymringsfull auke av psykiske helseutfordringar og oppleving av utanforskap blant unge og eldre. I ein digital tidsaldar er det framleis viktig å skape gode fysiske møteplassar. Fysiske møteplassar kan bidra til å skape tilhøyrse og kan vere sosiale arenaer utanom organiserte aktivitetar. Vestland Arbeidarparti sikre at alle barn og unge har tilgang til ein møteplass for uorganisert aktivitet. Tilbodet vil verte drifta gjennom kommunene, og skal vere basert på tilskot frå staten. I tillegg vil Vestland Arbeidarparti ha øyremerka midlar til aktivitet og kultur for eldre, både dei som bur på institusjon, men også dei som nyttar dagbaserte tenester. Aktivitet og kultur vil bidra positivt for dei eldre si helse og trivsel.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At anlegg der ein skal drive lovpålagt undervisning må prioriterast høgare i fordelinga av spelemidlar.
- Få meir statlege midlar til idrettsanlegg for å redusere ventelistene på spelemidlar.
- Sikre alle barn og unge tilgang til ein møteplass for uorganisert aktivitet. Tilbodet vert drifta gjennom kommunene, men må vere basert på tilskot frå staten.
- Ha øyremerka midlar til aktivitet og kultur for eldre, både dei som bur på institusjon, men også dei som nyttar dagbaserte tenester.
- Styrke ordningene for refusjon av treningsavgift slik at alle barn får muligheten til å delta i idrettsaktiviteter

U9 – Internasjonal uttale: Handling for solidaritet og internasjonal rett

Vestland Arbeidarparti meiner at Noreg må nytte alle høve til å syne solidaritet og konsekvent stå opp for internasjonal lov og ei regelstyrt verd.

Palestina og internasjonal rett

Vestland Arbeidarparti oppmodar regjeringa om å bruke sitt internasjonale engasjement for å fremje ei fredeleg tostatsløysing mellom Israel og Palestina, og til å krevje respekt for menneskerettane og internasjonal rett.

I løpet av det siste halvanna året har Israel sin allereie uakseptable valdsbruk og overgrep mot palestinarene nådd nye nivå. Trass i dette, og at Den internasjonale domstolen (ICJ) har slått fast at Israels sin okkupasjon er ulovleg, har Noreg ikkje innført sanksjonar mot Israel. Dette er ikkje haldbart. Brot på internasjonal rett må få konsekvensar, og norske sanksjonar vil ha effekt.

Norsktilknytte og/eller -forsikra skip utgjer ein stor del av verdas handelsflåte, og slike skip går hyppig til israelske hamnar. Eit forbod mot dette vil ha ein klar og merkbar kostnad. Sanksjoner frå Noreg vil også gjere det lettare for andre land å kome etter. Dette er berre eitt av fleire område der norske sanksjonar kan påføre Israel merkbare konsekvensar.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Følge Noreg sine forpliktingar etter folkeretten, og aktivt undersøke kor Noreg er involvert i israelsk industri og økonomi, mtp. innføring av sanksjonar
- Være ein aktiv pådrivar i FN, vere lyttande og lojal til FN sine ulike deler og stemme i tråd med det kunnskapsgrunnlaget FN representerer.
- Støtte opp om sivilsamfunnet (f.eks. akademia, kultur, idrett) sine moglegheiter til å vise solidaritet.
- Igangsette og støtte tiltak retta mot å hindre annektering av palestinsk land.
- Igangsette og støtte praktiske tiltak for å skille mellom staten Israel og OPT, i tråd med Tryggingrådet sin resolusjon 2334 (2016).
- Sikre en slutt på all økonomisk samkvem og handel med de ulovlege israelske busetnadene. Sikre at norske aktører ikkje bidrar, direkte eller på anna måte, til brot på folkeretten og menneskerettane på okkupert palestinsk territorium gjennom handel, offentlege anskaffingar, investeringar eller andre aktivitetar.
- Forby norske og norskeigde skip å gå til Israelske hamnar.
- Forby norske forsikringsselskap å forsikre skip som går til israelske hamnar.

Krigføringa på Gaza gjeld også Noreg direkte. Norske statsborgarar har blitt drepne av israelske styrker under omstende som tyder på at det kan dreie seg om brotsverk mot norsk og internasjonal lov. Samtidig har norske statsborgarar tenestegjort i Gaza, der det er dokumentert at israelske styrker har gjort systematiske brotsverk, som drap, tortur, tvungne forsvinningar, øydelegging og plyndring, for å nemne noko.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Sikre etterforsking av krigsbrottsverk gjort av eller mot norske statsborgarar, samt andre personar som Noreg har jurisdiksjon over.
- Støtte opp om Den internasjonale straffedomstolen (ICC), prinsipielt, diplomatisk og økonomisk.

Humanitær hjelp til Gaza

Situasjonen i Gaza har i fleire år vore prega av konflikt, humanitære katastrofar og alvorlege menneskerettsbrot. Den pågåande krigen i området har ført til djupe lidningar for sivilbefolkninga, spesielt barn og kvinner. Det er viktig at Noreg, som ein påliteleg internasjonal aktør, tek eit ansvar for å bidra til å humanitær hjelp.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Auke den humanitære støtta til Gaza, med spesielt fokus på helsevesen, utdanning og matforsyning til sivilbefolkninga.

Gjenoppbygging av Syria, «Marshallhjelpa»

Det ser ut til at uroa og borgarkrigen i Syria er i ferd med å kome til ein ende. Mange millionar flyktningar har forlete landet på grunn av konfliktane. Om desse flyktningane skal ha noko å kome tilbake til, må det internasjonale samfunnet tre støttande til. Eit fredeleg Syria er avgjerande for stabiliteten i regionen.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At Noreg skal bidra til at FN tar ei leiarrolle med å koordinere «Marshallhjelpa» for Syria.

Ukraina: Våpenhjelp, sanksjonar og humanitær støtte

Regjeringa sitt nivå på støtte til Ukraina det siste året har ikkje vore tilstrekkeleg. Den folkerettsstridige og brutale russiske krigføringa og okkupasjonen av Ukraina fører til stadig meir lidning. Ein slutt på kamphandlingane utan russisk nederlag vil ikkje medføre fred. Åra 1940-1945 lærte Noreg at okkupasjon ikkje er fred. I Ukraina er det demokratiet som står imot det totalitære. Vinner Russland vil vi truleg sjå enno meir lidning i Europa. Ukraina må altså setjast i stand til å vinne krigen og Russland må tape. Sterkast mogleg våpenhjelp er dessverre det viktigaste verkemiddelet.

Som fylgje av krigføringa i Ukraina, har det meste av den vestlege verden innført sanksjonar mot mange Russiske varer. Ikkje alle land Norge/EU handlar med tek del i desse sanksjonane. Staten risikerer derfor å importere varer med Russisk opphav, og dermed bryte eigne sanksjonar samt smørje det russiske krigsapparatet. Staten må derfor forsikre seg mot at slik import skjer, ved å vera aktiv mot importørane. Vi kan ikkje akseptere at sanksjonerte varer frå Russland vert "kvitvaska", ved at det er innom eit anna land fyrst.

Vestland Arbeidarparti krev:

- At Noreg intensiverer både våpenhjelp og humanitær støtte til Ukraina.

- At Noreg må vere ein pådrivar for at resten av NATO aukar sin støtte saman med Noreg, slik at Ukraina kan gjere slutt på all russisk okkupasjon.
- At Noreg må sørge for effektive sanksjonar mot Russland og Belarus.
- At staten tek på seg ei sterkare rolle som innkjøpar og sluttkunde av varer og tenester.

Oljefondet

Vestland Arbeidarparti meiner det er på høg tid at vårt oljefond, som er ein viktig nasjonal ressurs, vert brukt meir aktivt for å fremje ei meir rettferdig og berekraftig utvikling på tvers av landegrenser. Vestland Arbeidarparti støttar at Norge vidarefører ein politikk der investeringar frå oljefondet også tek høgde for berekraftige og etiske investeringar.

Vestland Arbeidarparti meiner at:

- Oljefondet skal bidra til positiv global utvikling og fremje etiske investeringar. Oljefondet skal ikkje kunne investera i selskap som medverkar til krigsforbrytingar, menneskerettsbrot eller miljøødelegging.
- Oljefondet må trekke sine investeringar ut av selskap som medverkar til brot på folkeretten og menneskerettane.

U10 - Justis

Vestland Arbeidarparti krev sterkare tiltak mot ungdomskriminaliteten. Unge lovbyrtarar må møtast raskare med konsekvensar som merkast - og forventingar som pliktar - for å bøte på det dei har gjort.

Vestland Arbeidarparti krev at kapasiteten i ungdomsfengsla vert styrkja, og at modellen med fotfylgjing av unge kriminelle (24/7-modellen) vert utgreidd snarast. Restriksjonar i bruken av digital kommunikasjon / sosiale media bør vurderast saman med andre tiltak i modellen.

Vestland Arbeidarparti seier nei til å senkja den kriminelle lågalderen, og krev at barn under 15 år ikkje skal møtast med strafferettslege verkemiddel. All ungdom, uavhengig av alder, som er på veg inn i rekruttering til kriminalitet skal derimot møtast med forventingar, krav og ambisjonar, justert i tråd med eigne ferdigheiter. Velferdsstaten skal rustast sterkare for å hindra at ungdom fell utanfor, gjennom

- krav til kommunane om å spreie bustader retta mot barnefamiljar med behov for økonomisk stønad over heile kommunen,
- styrkja SLT-modellen slik at politi, kommune, frivilligheita og andre kan samarbeida betre,
- øyremerkje midlar til sommarjobb i kommunane,
- styrkja lågterskeltilboda retta mot ungdom innanfor utdanning og helse,
- styrkja foreldreinvolveringa, særleg etter fyrste lovbrøt,
- sikra rett til utdanning eller arbeid ved betinga reaksjon, prøvelauslating eller enda soning for domfelte under 25 år,
- utvida satsinga på nærpoliti og førebyggjande arbeid retta mot ungdom, og
- utgreie tilpassingar i teiepliktregeilverket, slik at instansane kan samhandla betre om ungdom ein er uroa for.

Vestland Arbeidarparti er uroa for ei utvikling der ressurssterke tiltalte i straffesaker “kjøper seg” advokat og på den måten freistar skaffa mildare dom i norske domstolar. Den offentleg fastsette godtgjeringa til norske forsvararar og bistandsadvokatar har vore underregulert over lang tid. Den låge rettshjelpssatsen kan ikkje lenger sikra at dei flinkaste advokatane vél å ta straffesaker, og det er i ferd med å slå bein under heile ordninga med offentleg advokatbistand. Regjeringa har sjølv sett ned eit breidt samansett salærråd. Vestland Arbeidarparti krev at rettshjelpssatsen årleg vert fastsett i tråd med rådet sine anbefalingar.

Vestland Arbeidarparti ber om at dommarfullmektigordninga vert gjennomgått med mål om å sikra habile og kompetente rettsavgjerder, og fullgod rekruttering til dommaryrket. Utgreiarstillingar bør opprettast i dei tingrettane der det er omsynstenleg.

For å sikra skeive sine rettar og betra livskvaliteten skal tiltaka frå den nye handlingsplanen for kjønns - og seksualitetsmangfald setjast i verk straks. Utgreiinga om ein tredje kjønnskategori skal setjast i verk med mål om å konkludere i spørsmålet innan utløpet av neste stortingsperiode.

U11 - Klima og natur

Noreg har gjennom klimalova forplikta seg til å vere eit lågutslippssamfunn innan 2050. Dette er naudsynt for å ta ansvar for eigne utsleppskutt og tilpassa oss ei verd med minkande etterspurnad etter fossil energi. For å lukkast, må klimagassutslepp i praksis eliminerast. Arbeidarpartiet meiner denne omstillinga er ufråvikeleg. Klimakrisa trugar økosystem, økonomisk stabilitet og framtidige generasjonar. Difor må omstillinga vera rettferdig, berekraftig og samtidig skapa nye, grønne arbeidsplassar.

EU vil innan 2040 redusera sitt forbruk av fossile energikjelder med om lag 80 prosent samanlikna med 2021. Arbeidarpartiet vil følgja opp denne utviklinga. Dei tryggaste arbeidsplassane i framtida vil vera jobber med lågt klimagassutslepp. Regjeringa sitt kompetanseutval har peika på at høg aktivitet i olje- og gassnæringa kan hindre frigjering av kompetent arbeidskraft til fornybarnæringane. Noreg har framiføre seg unike moglegheiter til å byggja klimavenleg industri, men det krev politisk styring for å sikra rett bruk av kompetanse og arbeidskraft.

Skanche-utvalets NOU "Omstilling til lågutslipp - Veivalg for klimapolitikken mot 2050" slår fast at alle avgjerder og investeringar no må sjåast i lys av at Noreg skal kutta 90-95 % av sine utslepp innan 2050. Ei gradvis omstilling bort frå petroleumsverksemd er ein sentral del av denne strategien.

Petroleumsverksemda utgjer i dag 25 % av dei norske klimagassutsleppa. Ei ansvarleg og styrt nedtrapping er naudsynt for å unngå ei brå og kostbar omstilling i framtida. Skal Noreg bli eit lågutslippssamfunn, må me unngå ny infrastruktur som bind landet til utslepp etter 2050. Difor må petroleumsaktiviteten gradvis reduserast i takt med etterspurnaden.

Dei siste åra har europeisk energitryggleik vore hardt utfordra som følgje av krigen i Ukraina. Noreg er den viktigaste energileverandøren til Europa og skal også i framtida vera ein stabil og trygg leverandør av gass og olje til Europa.

Trepartssamarbeidet vert stadig viktigare for norsk industri. Verksemdar som lukkast med omstilling har høg organisasjonsgrad og sterk medarbeidarmedverknad. Vestland Arbeidarparti vil styrkja det fagleg-politiske samarbeidet. Norsk næringspolitikk skal ha som ambisjon å nytta naturressursane på ein berekraftig måte, både på land og til havs. Det er naudsynt å sikra gode og langsiktige rammevilkår for norsk industri.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Sikra konkurransedyktige rammevilkår for næringslivet
- Føra ein aktiv næringspolitikk som legg til rette for eit innovativt, kunnskapsbasert og klimavenleg næringsliv
- Arbeida for kraftig reduksjon i klimagassutslepp frå norsk olje og gassproduksjon og redusera dette til null innan 2050. Det skal utarbeidast ein strategi for fremjing av fornybare og grønne næringar tilknytta sokkelen, som karbon- fangst og lagring, havvind, hydrogen og liknande, med mål om å bygge opp næringar som på sikt kan erstatta petroleumsnæringa

- Leiteverksemd må kun være direkte tilknytta eksisterande infrastruktur
- Vidareføra CO2-kompensasjonsordninga
- At de norske utslippene kuttas med 60% innen 2035

Natur

Naturen er livsgrunnlaget vårt. Ho gjev oss reint vatn, frisk luft, mat, medisinar, byggjematerialar og er avgjerande for fysisk og psykisk helse. Intakt natur vernar også mot ras, flaum og tørke. Naturen er verdas beste klimatiltak, då ho fangar og lagrar meir enn halvparten av menneskeskapte karbonutslepp.

Naturkrisa skjer i rask takt. Politisk handling hastar, og Arbeidarpartiet må gå i front. Det me gjer - eller unnlét å gjera - i denne regjeringsperioden, vil vera avgjerande.

Regjeringa har sett i gang viktig arbeid for å følgja opp FN si naturavtale. Stortingsmeldinga om natur som vart lagd fram før jol, inneheld viktige steg for betre system. No må regjeringa raskt setja konkrete mål og stilla krav til kommunar og andre aktørar.

Hyttebygging har lenge vore ein del av norsk kultur, men stadig fleire vert bygde i sårbare område. Me må ta vare på naturen og redusera presset på sårbare område gjennom meir berekraftige løysingar.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Setja eit nasjonalt mål om arealnøytralitet.
- Styrkja klima- og naturpolitikken ved å gjennomgå arbeids- og ansvarsdeling mellom departementa.
- Styrkja Naturmangfaldlova og avgrensa dispensasjonsmogelegheiter.
- Innføra ei "markalov" som gir dei andre storbyane tilgang på dei verkemidla som Oslo har for effektiv sikring av bynære område med verdi for natur og friluftsliv.
- Oppnemna eit miljøombod.
- Utarbeida ein opptrappingsplan for flaumsikring.
- Oppretta tilskotsordningar for rydding av natur og strandlinje for plast og søppel.
- Skape muligheter for utleie av hytter når de ikke er i bruk, for å fremme bærekraftige løsninger.
- At alle arealplaner skal "planvaska" med nye vurderingar rundt eventuell nedbygging av natur
- At verna vassdrag skal ha varig vern mot vidare utbygging av vannkraft

Sirkulærøkonomi

Noreg har eit enormt forbruk. Skal me lukkast med overgangen til eit berekraftig samfunn, må ressursane nyttast betre. Målet er ein sirkulær økonomi der ressursane vert nytta om att, heller enn forbrukt og kasta.

Ein sirkulær økonomi gjer det lønsamt å reparera framfor å kjøpa nytt, stiller krav til produkt si haldbarheit og ser avfall som ein ressurs. Langsiktig vil dette gje minimal avfallsproduksjon.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Gjera det billegare å reparera enn å kjøpe nytt.
- Fremja ei næring for reparasjon av forbruksvarer.
- Fjerne moms på brukte varer.
- Setja minimumskrav til haldbarheit på produkt.
- Forby ikkje-fornybare material utan plan for gjenbruk.
- Innføre panteordningar for glas, metall og elektronikk.
- Stille krav til økologi og arbeidsvilkår i produksjonen.
- Innføre nasjonale reglar for klesindustrien.
- Forby import av tekstilar med helse- og miljøskadelege stoff.

U12 - Kommunal og distrikt

Kommunane er ein av bærebjelkane i utviklinga av velferdsstaten i landet vårt. Vestland Arbeidarparti meiner at det må vere føreseieleg økonomiske rammer i kommunane slik at lokalpolitikarar skal kunne prioritere til rett tid og levere gode tenester til innbyggjarane. Når det gjeld skatteinntekter for kraftverk viser tala ein samla reduksjon på 15,5 milliardar då det er fleire og fleire vasskraftanlegg som når makstaket på formueverdien som kan skattleggast. Formuen til kraftselskapa stig utan at det har nokon effekt på skatteinntektene til kommunane. I praksis blir inntektene til kommunen i dag redusert tilsvarende indeksjusteringa kvart år.

Vasskraft er og blir ei fellesgode som kommunane legg til rette for, tek utbyggingsomsyn til og gjev av naturmangfaldet. I tillegg tek kommunane samfunnsansvaret med mellom anna utbygging av nettet. For å kompensere for dette har dei fleste kommunane innført eigedomsskatt for kraftanlegg og andre næringar. Vestland Arbeidarparti vil jobbe for at kommunane som legg tilrette for utbygging vert kompensert.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At eigedomsskattegrunnlaget (ESG) frå skatteetaten for vasskraftanlegg over 10 000 KVA må føreliggje kommunane innan 1. november kvart år.
- Makstaket for eigedomsskattegrunnlaget for kraftanlegg ref. Eigedomsskattelova §8 B-1 fjerde ledd, vert fjerna.
- Konsesjonskraftregima, med sjølvkost før 10. april 1959 og ED-prisar (Energidepartement-pris) etter, må slåast saman slik at det blir ED-prisar på all konsesjonskraft. Dette for å gje likeverdig avgjerdsgrunnlag for nyinvesteringar i ramma for konsesjonar gitt før og etter 10. april 1959. Samfunnsnyttan må kome før forretningsomsyn i slike spørsmål. Energidepartement må prioritere å rette opp denne skeivintensiven i kraftpolitikken.
- Kommunane må få innsyn i skattegrunnlaget for å kunne anslå grunnlag for eigedomsskatten til vasskraftverk.
- Storting og regjering må sjå på grunnrenteskatten og investeringsgrunnlaget som kraftselskap kan trekke ifrå i samanheng, før eigedomsskatten vert utrekna.
- Grunnrenteskatt skal ikkje kome til frådrag i eigedomsskattegrunnlaget for kraftanlegg jf. Skattelova §18-5.

Kommunane sjølve er dei som har mest kunnskap om sin eigen kommune, når det gjeld behov, bruk og utnytting av areal. Mange kommunar opplever at det er sterk statleg kontroll på mange aktivitetar og tiltak. Byar, tettstadar og distrikt har som oftast ulike behov når det gjeld planlegging og bruk av areal. Det er store skilnader mellom byar, flatbygder, innlandsbygder og fjordbygder. Dette må takast omsyn til. Kommunane må få sterkare sjølvstyre. Vestland Arbeidarparti meiner at dersom kvar enkelt kommune ikkje får bruka lokaldemokratiet sitt i planlegginga, vil lokaldemokratiet bli svekka. I neste omgang vil dette føre til folketalsnedgang og uttynning av dei ulike lokalsamfunna. Ved oppstart av kommune- og reguleringsplanar og tiltak som bygge ned natur, må det settast krav til uhilda og kvalitetssikra undersøkingar.

Det er store skilnader mellom kommunane i Noreg både når det gjeld storleik, utfordringar og ikkje minst når det gjeld økonomisk robustheit. Mange kommunar og fylkeskommunar slit med økonomien, noko som trugar velferdsstaten som Ap har bygt opp gjennom mange år. Kommunane har ansvar for tenester som er tettast på kvardagen til folk som t.d. barnehage, skule og eldreomsorg. Det må vere eit nasjonalt mål at tilbodet ein får av velferdsstaten ikkje skal avhenge av kvar i landet ein bur. Når nye nasjonale reformer utan tilstrekkeleg statlege finansiering er ein gjengangar i kommune- Noreg rammar dette særleg kommunane med lågaste inntekter. Dette gjev grobotn for forskjells-Noreg og set velferdsstaten i spel. Eit dårleg offentleg tilbod på skular eller innan helse i kommunane bidreg til å auke tilbodet av private alternativ.

Vestland Arbeidarparti vil styrke teneste til dei ressurskrevjande ute i kommunane.

Ressurskrevjande brukarane krev mykje av kommunane både i form personell, ressursar og kompetanse. Tilskotsordninga til ressurskrevjande brukarar må utviklast og bli betre. Formålet med ordninga er å legge til rette for at kommunane kan gje eit godt tenestetilbod til denne gruppa som har krav på omfattande helse- og omsorgstenester. I tillegg til refusjon av alle lønnsutgiftene, må refusjonen omhandle utgifter til administrasjonsarbeid, opplæring, rettleiing og reisetid. I tillegg må aldersgrensa på 67 år takast bort. Brukarane er like og ofte meir krevjande etter dei har fylte 67 år.

Vestland Arbeidarparti:

- Sikre ein sterk og forutsigbar kommune -og fylkesøkonomi slik at dei kan løysa velferdstenestene på ein verdig måte
- Setje krav til uhilda og kvalitetssikra undersøkingar ved oppstart av kommune- og reguleringsplanar og tiltak som bygger ned natur.
- Styrke kommunane sine frie inntekter
- Sikre at nasjonale reformer og tiltak er fullfinansierte
- Styrke ressurskrevjande tenester i kommunane

U13 - Næringsliv

Ei fremtidsretta industri

Det ligg eit stort potensiale til nyvinning og auka sysselsetting innan fleire industrielle sektorar, mellom anna kraftforedlande industri, design- og merkevaredrive industri, sirkulærøkonomi og det «grøne skiftet», samt innan råvareindustrien.

Ein stor del av norsk industri står i dag i det teknologiske skiftet med store mogelegheiter for framtida. Bedriftene skal omstille seg til ein meir miljøvenleg produksjon. Vestland Arbeidarparti vil at staten stiller opp med omstillingsmidlar gjennom ENOVA.

Trepartsamarbeidet blir stadig viktigare for norsk industri. Dei bedriftene som lukkast med omstilling har høg medverknad og høg organisasjonsgrad. Ambisjonen om å ta ressursane våre i bruk, både på land og i havet, skal kjenneteikna vår industripolitikk. Framover må norsk industri få gode og langsiktige rammevilkår.

Dagens forskotgaranti krev at reiarlag betaler 20 prosent av kostnaden på forskot når dei bestiller eit nytt skip. Ein forskotgaranti frå staten til skipsverfta vil skaffa likviditet, og sikra igangsetjing av byggjekontraktar for skip.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Føre ein aktiv næringspolitikk, som legg til rette for eit nyskapande, kunnskapsbasert og klimavenleg næringsliv.
- Vidareføra CO2-kompensasjonsordninga vedteken i 2024 fram til 2030. Dette er viktig for å sikra norske arbeidsplassar, og sørge for at industri ikkje vert flytta til land med mindre stram klimapolitikk.
- Satse på dei unge ved å betre lærlingordninga og fagutdanninga. Industriproduksjon vil i framtida vere kunnskapsbasert og vil stille krav til kontinuerleg etter- og vidareutdanning.
- Ha konkurransedyktige rammevilkår som gjer det attraktivt å investere i norsk industri.
- Ha fokus på forvaltning av energiresursane slik at det i framtida vil vere grunnlag for industriproduksjon i landet.
- Halda fram med satsinga på CO2-fangst, -bruk, -transport og -lagring.
- Vurdera moglegheitene for ei betre ordning med forskotgaranti til skipsverfta som i mindre grad bind kapital og reduserer risiko.

Forenkling av reglar for små føretak

I 2024 blei rekneskapslova oppdatert med ein definisjon «mikroføretak» (§ 1-5 (1)) som i praksis inkluderer de fleste regnskapspliktige føretak med mindre enn 10 millionar kroner i salsinntekter. Sjølv om denne definisjonen kom på plass vert det ikkje innført forenklingstiltak for denne gruppa denne gruppa. Mikroføretak har behov for eit regelverk som speglar deira storleik og ressursar. Dagens NRS 8 for små føretak, som gjeld føretak med under 168 millionar kroner i salsinntekter, har vist seg effektivt for denne gruppa, og ein tilsvarende standard for mikroføretak vil kunne forenkle regelverket ytterlegare.

Ved å tillate mikroføretak å føre rekneskap etter prinsippa for «avgrensa rekneskapsplikt», jf. rekneskapslova § 3-2b, kan dei minste føretaka nytte eit enklare og meir oversiktleg system som i større grad følgjer skattemessige reglar. Dette reduserer behovet for skjønn og eliminerer problematiske skilnader mellom rekneskapsmessige og skattemessige verdiar.

Vestland Arbeidarparti vil:

- At det setjast ned eit utval for å samanstillе prinsippa i rekneskaps-, bokførings-, skatte- og meirverdiavgiftslova, med særleg fokus på forenklingar for små føretak.
- Regjeringa følgjer opp utvalet sitt arbeid og prioriterer konkrete tiltak, som bidreg til forenklingar for mikroføretak

Landbruk

Landbruket er ein viktig berebjelke for busetting, beredskap og arbeidsplassar i heile landet. Jordbruket sitt samfunnsoppdrag er å produsere nok naturleg og trygg mat. I ei uroleg tid treng vi eit sterkt landbruk i heile Noreg. Landbruket er viktig for beredskapen i landet vårt og bidreg mellom anna til mattryggleik, lokal verdiskaping og pleie av kulturlandskap med viktige økosystem. Landbruket med tilknytt næringsmiddels- og leverandørindustri gjev grunnlag for viktige arbeidsplassar i distrikts-Noreg og fremjar moglegheita for busetting i heile fylket vårt.

I Vestland fylke er det særleg viktig å trekke fram mjølk- og kjøttproduksjon, frukt- og bær dyrking, samt skogbruk. Dei fleste av gardbrukarane i fylket vårt har størsteparten av inntekta si frå arbeid utanfor garden. Dersom vi i framtida skal sikra god beredskap og høg sjølvforsyningsgrad må det bli meir lønsamt å produsera mat i Noreg.

Vestland Arbeidarparti vil arbeida for følgjande innan landbrukspolitikken:

- Sikra gode rammevilkår for vestlandsbonden og levande gardar i heile Vestland fylke
- Styrke lønnsemda for matproduksjon i Noreg
- Fremje tiltak for å ivareta kulturlandskap og varierte økosystem tilknytt gardsdrift
- Auke sjølvforsyningsgraden i Noreg
- Betre støtteordningane for nyinvesteringar i landbruket
- Framleis ha eit sterkt jordvern i Noreg

Ei berekraftig havbruksnæring

Havbruksnæringa har blitt ei av dei største næringane i mange av kystsamfunna våre. Dette skaper arbeidsplassar, er gunstig økonomisk for kystkommunar og gjev ein føreseieleg matproduksjon. Samstundes har den sterke aukinga i havbruksnæringa hatt betydelege negative konsekvensar for miljøet i fjordsystema, for villaksen og for fiskehelsa. Det er på tide at vi tek ansvar på vegne av kystsamfunna våre og framtidige generasjonar, og sikrar at havbruksnæringa i Noreg blir verdas reinaste fiskeproduksjon.

Trafikklyssystemet vart vedteke i 2015 for å styre veksten i norsk oppdrettsnæring for laks og aure. Norskekysten vart delt inn i 13 ulike produksjonsområde. I 2024, vart det bestemt å setje Produksjonsområde 4 (frå Sotra i sør til Stadt i nord) til raudt lys for

perioden 2022 og 2023. Dette inneber ein nedtrekking av produksjonen av laks og aure. Vestland Arbeidarparti er sterkt bekymra for konsekvensane av det samla nedtrekket for investeringar, arbeidsplassar, utbetalingar frå Havbruksfondet og for innovasjon.

Utvikling av ny teknologi er avgjerande for trekkja næringa i ei meir berekraftig retning. Teknologiutviklinga treng intensiver for å skyta fart, samtidig som me må gi gode og føreseielege moglegheiter for aktørar som prøver ut ny teknologi.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Oppmoda til ei grundig gjennomgang av trafikklyssystemet. Målet er å videreutvikle systemet og sikre ein meir heilskapeleg tilnærming til regulering av oppdrettsnæringa. Dette skal bidra til berekraftig vekst i næringa samstundes som marine ressurser bevarast.
- Arbeida for at havbruksnæringa skal utvikla og leggja om til semi-lukka og/eller lukka merdar. Dette må gjerast ved å oppretta målretta insentivordningar, kombinert med tydelege krav/forventningar til næringa.
- Landbasert oppdrett skal avgrensast ut frå høg energibruk og bruk av areal. Det skal særleg takast omsyn til naturverdiar, vassdrag og sårbare økosystem ved tildeling av konsesjonar.
- Vurdera om opne konsesjonar skal kunna bytast mot to lukka.
- Gi løyve til fullskala testing av gryteklare, lukka og berekraftige anlegg.
- Leggja til rette for nye og berekraftige produksjonsmetodar innan havbruk.
- Det bør utvikles tiltak/krav som bidrar til å utvikle en norsk fôrindustri.
- Jobba for å auka foredlinga i Noreg for å auka innteninga, redusera klimaavtrykk og for å kunna utnytte restavfallet i ny industri.

Framtidas havnæringar

Havet utgjer ein sentral del av Noregs identitet. Havet er ein viktig del av historia vår, og i fleire tusen år har me hausta av ressursane som finst her. Frå sjømatnæring til oljenæringa. Havnæringane sysselset fleire hundretusen menneske. Havet er også framtida. Ny teknologi opnar opp for nye moglegheiter og nye ressursar som kan haustast. Samtidig utgjer havet eit skjørt økosystem, som som ein havnasjon, har Noreg eit særleg ansvar i å forvalta havet på ein berekraftig måte. Det inneber at me hentar inn tilstrekkeleg kunnskap før me nyttiggjer oss av havressursane. Vestland Arbeidarparti ønskjer ei auka satsing på forskning av kysten vår. Dette er avgjerande for at me skal kunne lykkast med ei berekraftig forvaltning.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Legge til rette for nye havbaserte næringar
- Styrke forskinga på kysten vår gjennom havforskningsinstituttet
- At støtteordningar innan maritim sektor i større grad må rettast inn mot å utvikla teknologi og andre løysingar som reduserer klimautslepp og ikkje berre null utsleppsløysingar.
- Sikre at Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet framleis er samla i Bergen
- Avvente oppstart med gruvedrift på havbotnen fram til vi har eit tilstrekkeleg kunnskapsgrunnlag til å evaluera effektane av ein slik industri på miljø og biomangfald i hava.

U14 - Oppvekst

Barnehage - kvalitet og tryggleik

Barnehagen er bra for barna og trygt for foreldra. Den bidreg til likestilling og integrering. Vestland Arbeidarparti vil at barnehageplassen skal vere gratis, og fase ut kontantstøtta, slik at alle barn vil gå i barnehagen frå tidleg alder.

31. mai 2018 vedtok Stortinget å lovfeste eit minimumskrav til grunnbemanning for barnehagar. Bemanningsnorma krev at barnehagar har minst ein tilsett per tre barn under tre år og ein tilsett per seks barn over tre år. Vestland Arbeidarparti meiner at denne grunnbemanninga må gjelde for heile opningstida.

Dette er naudsynt for å sikre at det er tilstrekkeleg med vaksne på avdelingane, også når tilsette har plantid eller deltek i møter i opningstida. Ei tilfredsstillande bemanning gjennom heile opningstida bidreg til å sikre eit tilbod som er til det beste for barna og er eit viktig tiltak i det førebyggjande arbeidet for eit trygt og godt barnehagemiljø.

For barnehagar med lang opningstid er bemanninga ofte langt dårlegare enn det bemanningsnorma tilseier. Dette er kvardagen for mange barn og tilsette i barnehagane. Konsekvensane av låg bemanning er større utryggleik for barna, og auka arbeidsbelastning med risiko for slitasje for dei tilsette som er på jobb. Vestland Arbeidarparti meiner at auka bemanning ved at bemanningsnormen gjeldt for heile opningstida vil kunne redusere behovet for vikarar ved korttidsfråvêr samstundes som det vil styrke kvaliteten i barnehagane og sikre at barna får den tryggleiken og omsorga dei treng.

Vestland Arbeidarparti meiner at retten til barnehageplass når ein kjem flyttande til ein kommune skal likestillast med retten som oppstår umiddelbart når ein kjem flyttande med barn i skulealder. Staten må kompensera kommunane for minimum to inntak årleg. Det vil letta moglegheitene kommunane har for å ha løpande barnehageinntak og sikre at alle barn i barnehagealder får umiddelbar rett til barnehageplass ved flytting mellom kommunar.

Mange barn får sitt første møte med barnelitteratur gjennom barnehagen, men fleire barnehagar har avgrensa ressursar til å tilby eit rikt og variert utval av bøker. Tidleg tilgang til kvalitetslitteratur legg grunnlaget for språkutvikling, styrkar barna si fantasi og evne til å forstå verda rundt seg. Den nyleg vedtekne Leselyststrategien har mange gode intensjonar, og desse treng å visa igjen i partiprogrammet for neste stortingsperiode i større grad enn det som no er tilfelle.

Den eksisterande innkjøpsordninga for litteratur, administrert av Norsk Kulturråd, har vist seg svært vellykka i å fremja breidde, mangfald og kvalitet i norsk litteratur. Gjennom denne ordninga får mellom anna skulebiblioteka tilgang til utvalt kvalitetslitteratur. Ei tilsvarande ordning for barnehagar vil sikra at barn, uavhengig av bustad eller ressursar, får tilgang til god litteratur som ein del av den pedagogiske kvardagen. Ved å styrka tilgangen til kvalitetslitteratur i barnehagar legg me til rette for leseglede og utvikling av språklege og sosiale ferdigheiter hos barn, uavhengig av bakgrunn.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Jobbe for gratis barnehage og fase ut kontantstøtta slik at alle barn vil gå i barnehagen frå tidleg alder.
- Få på plass ei lovregulering som sikrar at bemanningsnorma i barnehagane gjeld for heile opningstida.
- Barnehagane skal kunne ha fleire faste tilsette for å førebyggje vikarbruk.
- Sikre retten til barnehageplass på lik linje som skuleplass.
- At alle kommunar skal ha fleire barnehageinntak årleg, minst to, og få dekkja utgiftene til dette.
- Sikra tilgang til kvalitetslitteratur i barnehagar, for å fremja leseglede,
- tidleg språkstimulering og sosial utjamning.

SFO

SFO er ein viktig arena for læring, leik og danning av sosiale fellesskap i skulen. Vestland Arbeidarparti vil betre kvaliteten i SFO i tillegg til å sikre nok tilsette. For at alle barn skal kunne ha moglegheita til å delta i SFO, må tilbodet utvidast til ei universell velferdsordning på linje med undervisningstimane i skulen. Alle barn skal få eit godt og variert SFO-tilbod som mellom anna inkluderar fysisk aktivitet, leik, leksehjelp og ein betre kobling mellom det som skjer i SFO, skulefaga og kulturskulen.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Staten skal fullfinansiere gratis tilbod om halvdagsplass/kjernetid i skulefritidsordning (SFO) for alle elevar frå 1. til og med 4. klasse i Noreg.
- Betre kvaliteten gjennom rammeplan i SFO i tillegg til å sikre nok tilsette med relevant kompetanse.

U15 - Samferdsel og infrastruktur

Vestland Arbeidarparti sitt overordna mål er å legge til rette for gode liv, busetting og verdiskaping i heile fylket. Vestland er eit fylke med store moglegheiter; samstundes som vi også står overfor utfordringar knytt til folkevekst, omstilling av næringslivet og det å nå ambisiøse klimamål.

Vestland Arbeidarparti legg nullvisjonen om at ingen skal døy eller verta hardt skadd i trafikken til grunn for samferdslepolitikken.

Vestland Arbeidarparti sine overordna mål for samferdslepolitikken er:

- Å prioritere liv og helse.
- Å sikre gode, trygge og framkommelege vegar.
- Å kutte utslepp for å løyse klimakrisa.
- Å utvikle attraktive bu- og arbeidsmarknadsregionar som sikrar konkurransekrafta i Vestland

Vegnettet

Gode, trygge og framkommelege vegar er avgjerande for at Vestland skal vere attraktivt for både busetnad og næring. På fylkesvegane er det utfordringar med utrygge, rasutsette vegar og eit stort vedlikehaldsetterslep. I tillegg er køproblem, ferjer og andre barrierar ei avgrensing for næringsliv og utvikling av attraktive lokalsamfunn i Vestland.

Rassikring

For Vestland Arbeidarparti vil liv, helse og rassikring vere viktige omsyn i prioriteringane i NTP. Vi krev no ein forpliktande nasjonal plan, over 12 år, for rassikring av fylkes- og riksvegar.

Vi treng gode, trygge og framkommelege vegar. På fylkesvegane må særleg rassikring og vedlikehald prioriterast. Dette krev forpliktande nasjonale planar, som igjen vert følgt opp med tilstrekkelege løyvingar.

Statens Vegvesen kartla i 2023 eit behov på over 96 milliardar kroner for å rassikre dei mest rasfarlege riks- og fylkesvegstrekningane i Norge. Med dagens statlege finansieringstakt vil det ta minst 70 år å sikre dei farlegaste strekningane på riks- og fylkesvegnettet.

Riks- og europavegane spelar ei avgjerande rolle for å knyte fylket vårt saman internt og med andre regionar nord, sør og aust for oss. Dette er viktige næringsvegar, samtidig som det er skule- og kvardagsvegane til oss som bur i Vestland fylke.

I Hurdalserklæringa vart ein opptrappingsplan for rassikring varsla. Klimaendringane fører til villare og våtare ver, og dermed auka fare for ras og stengde vegar. Vestland Arbeidarparti forventar no at staten prioriterer å bygge ut eit trygt, rassikkert, teneleg og effektivt overordna vegnett i fylket vårt. Mindre og punktvisse utbetringar kan i mange tilfelle gje ein meir framkommeleg og betre veg til ein låg kostnad. Å rassikre dei farlegaste strekningane må prioriterast, og gjennomførast dei neste 12 åra. Fleire av dei mest

rasfarlege strekningane er svært lågt trafikkerte og vil koste enorme summar å rassikre. Der det ligg til rette for det, må rassikring også innebere bruk av ny teknologi og innovativ skredsikring.

Vestland er det fremste eksportfylket og står for store inntekter til statskassa. Vestland er også avgjerande for omstillinga Norge skal igjennom i åra som kjem. Vestland Arbeidarparti meiner at Vestland fylke over tid har fått ein for liten del av dei samla samferdselsmidlane. Dette må no snu. Vi har lite jernbane i Vestland, men til gjengjeld mykje dårleg veg.

Ferje og hurtigbåt

Ferje og hurtigbåt er ein avgjerande del av samferdsletilbodet i store deler av Vestland. Eit tenleg, rimeleg og miljøvenleg ferje- og hurtigbåttilbod som dekker behova til innbyggjarar og næringsliv er difor heilt avgjerande for å sikre livskraftige lokalsamfunn.

Vestland fylkeskommune drifrar heile 17 ferjesamband og 10 båtruter, der dei fleste kontraktane går ut dei komande åra. Det er usikkerheit om korleis kompensasjonsordninga for nullutslepp vil slå ut for Vestland fylkeskommune. For å sikre at overgangen til klimavennleg sjøtransport ikkje går utover rutetilboda, må det snarast komme på plass ei ordning der fylkeskommunane vert kompensert for meirkostnader knytt til null- og lavutsleppsruiter.

Regjeringa har tatt viktige grep i høve reduksjon av ferjetakstar. Dette arbeidet må halde fram. På Vestlandet er ferja ein del av vegen, og kostbare ferjeprisar kan ikkje vere eit hinder for at innbyggjarar kan komme seg til tenester og aktivitetar i eigen region.

I øysamfunna er ferjene også ein viktig del av den generelle beredskapen. Stabile og pålitelege ferje- og skyssbåtsamband er heilt avgjerande for å oppretthalde både arbeid, utdanning, helse og sosialt liv. I tillegg er næringslivet avhengig av regularitet. Vestland Arbeidarparti meiner difor at ein må få på plass tiltak som sikrar stabilitet i desse sambanda.

Vestland Arbeidarparti vil forbetre ordninga med ferjeavløysings- og ferjeinnkortingsmidlar. Dagens ordning har blitt gradvis forbetra, men påfører framleis fylkeskommunen stor gjeldsbelastning og ikkje minst all risiko ved overskridingar.

Det er også slik at det er rekrutteringsvanskar i den maritime bransjen, dermed vert mannskapsmangel på ferjene eit problem på sikt, som igjen vil kunne påverke tilbodet negativt. Med ein nedgang i talet på sjøfolk og ferjemannskap, må det leggjast ein plan for korleis ein skal møte denne utfordringa. Satsing på ferjeavløysingsprosjekt, der dett er mogleg, må difor kunne prioriterast høgare ved å auke dei statlege tilskota til slike prosjekt.

Nasjonal transportplan

I 2024 la regjeringa fram forslag til Nasjonal transportplan 2025-2036. Til skilnad frå Høgre-regjeringa, leverte regjeringa vår ein investeringsplan for samferdsleområdet som

er truverdig og realiserbar. Alle prosjekta som ligg inne i tolvårsperioden er finansierte og kan gjennomførast i perioden. Omfanget av investeringar er betydeleg og ambisiøst.

Dette skulle føre til ein meir realistisk transportplan, og sikre framdrift og gjennomføring av prioriterte prosjekt. Dessverre braut SV forhandlingane med Ap og Sp, og behandlinga av NTP i Stortinget enda som kjent med eit anna, og uansvarleg, fleirtal.

Opposisjonspartia gjekk saman om legge til ei rekke prosjekt utan finansiering, og har slik skapt ny uvisse for folk og næringsliv.

Vestland Ap viser til uttalen til NTP frå representantskapet i Vestland Ap 4.5.24, som ligg fast. Stortingsbehandlinga inneber at gjennomføringa av NTP avheng av at Arbeidarpartiet budsjett for budsjett søker fleirtal for ein raudgrøn samferdselspolitikk som kan vidareførast i neste periode, som svarer på vår tids utfordringar og kan stå seg over tid.

For Vestland Arbeidarparti er det overordna viktig å sikre ein ansvarleg og sosialdemokratisk samferdselspolitikk på kort og lang sikt. Då må det vere finansiering, forutsigbarhet og framdrift slik at store og små prosjekt faktisk kan gjennomførast, og vi kan gå vidare til neste.

Vestland Arbeidarparti legg regjeringa sin NTP til grunn, og vil jobbe for:

- At prosjekt som ligg inne i NTP, blir finansierte slik at ein får raskast mogleg framdrift.
- At nye viktige prosjekt i Vestland kjem med ved neste rullering av NTP.
- Løyvingane til skredsikring av fylkesveg må doblast.
- Det vert innført FOT-ruter også på strekninga Florø-Bergen
- Legge til rette for at utbygging av bybanen til Åsane kan halde fram, til dømes i tråd med forslag til løysing frå Vestland fylkeskommune.
- Arbeidet med K5 må halde høgt tempo, og bompengeproposisjon for prosjektet må leggjast fram for Stortinget så snart som mogleg.
- Prosjektet Vågsbotn-Klauvaneset (E39 Nordhordalandstunellen) sikrast oppstart så snart reguleringsplan er ferdig vedteken.
- Oppgradering av Fløyfjellstunellen sikrast uavhengig av progresjon i utbygging av bybanen.
- At E39 Hafstadfjellstunellen sikres oppstart så snart som mogleg
- Sikre ein opprusta og ferjefri E39 med gode koplingar til andre område i fylket.
- Det vert innført ei kompensasjonsordning, der fylkeskommunane vert kompensert for meirkostnadar knytt til krav om null- og lav-utslepp for sjøtransport.
- Overføre strekninga Vinje-Sogndal på Rv. 13 frå Nye Vegar til Statens vegvesen.
- Sikra ein vintersikker E-134 (Seljestad-Røldal-Vågslid), samt forbetra veg Bakka-Solheim og stegvis utbetring av "arm til Bergen
- Det er viktig at Arbeidarpartiet på Stortinget søker fleirtal for en raudgrøn samferdselspolitikk som kan vidareføres i neste periode, som svarer på vår tids utfordringar og kan stå seg over tid.

Jernbane

Vestland Arbeidarparti vil satse på jernbanen, flytte meir gods frå veg til bane og bygge ut ein framtidsretta og konkurransedyktig Bergensbane. Tog skal vere eit realistisk alternativ som transportmiddel, både gjennom akseptable prisar og gjennom sikker og føreseieleg framkomst. Regjeringa sitt arbeid med å stanse konkurranseutsetting og oppstykking av jernbanesektoren, må difor halde fram og styrkast, og jernbanetilbodet må samlast i ein integrert modell med utgangspunkt i modellen til Norsk Jernbaneforbund.

Det må også satsast på Entur. Dette er eit statleg eigd billettselskap, som i si tid vart skilt ut frå NSB. Entur må få mandat til å lage løysingar også for tredjepartar, slik at alle kollektivaktørar på sikt kan bruke Entur. Dette vil vere effektivt og tenleg for alle kollektivbrukarar.

Framtidas posttenester

Det regjeringsoppnemnde Postutvalet tilrår at vi ikkje lenger skal få post levert heim i postkassa. Hovudregelen skal vere at postmottakaren sjølv må hente posten på eit såkalla «hentepunkt». Vestland Arbeidarparti er bekymra for at dette særleg vil råke sårbare grupper, som til dømes eldre, menneske med nedsett funksjonsevne og menneske som manglar digital kompetanse, og at desse vil kunne misse viktig informasjon. Blir forslaget gjennomført vil dette bety slutten på den grønne postkassa. Berre dei som bestiller «teneste heim» vil få postlevering.

Vestland Arbeidarparti meiner det framleis må vere mogleg å få post levert heim i postkassa. Vi har forståing for at Posten må omstille verksemda og endre tenestetilbodet grunna fallande postvolum og endra kundebehov, men meiner at framlegget frå Postutvalet vil råke einskildpersonar på ein uheldig måte.

Vestland Arbeidarparti forstår at Posten må omstille verksemda og endre tenestetilbodet grunna fallande postvolum og endra kundebehov. Vi støttar ei omlegging frå postlevering annakvar dag til ein dag i veka. Dette vil spare fellesskapet for store kostnader, samtidig som alle blir sikra heimlevering av post. Dersom nokon har behov for meir tilgang til posttenester, kan hentepunkt bli valgt som supplement til heimlevering.

Postutvalet si tilråding vil avvikle det einaste landsdekkande fysiske distribusjonsnett vi har i Norge. Dette er eit grunnleggjande og irreversibelt val som også vil svekke nasjonen si beredskapsevne.

Posten og KS samarbeider om å utvikle ei ny teneste - Dørterskeltenesta - som skal gje større tryggleik for definerte målgrupper som eldre, menneske med nedsett funksjonsevne og menneske med lav digital kompetanse. Målet er å aktivisere desse målgruppene, og sikre at alle har reell tilgang til likeverdige tenester og viktig informasjon. Det er ikkje realisme i at dette eventuelt kan bli innført seinare. Når postnettverket først er lagt ned, vil det ikkje vere praktisk eller økonomisk mogeleg å bygge dette opp igjen.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Sikre heimlevering av post minst ein gong i veka for alle, med unntak for dei som vel hentepunkt.
- Utvikle Dørterskeltenesta raskt for å hjelpe sårbare grupper som eldre, menneske med nedsett funksjonsevne og låg digital kompetanse.
- Hindre avvikling av det landsdekkande postnettverket, og sikre at posttenester er tilgjengelege for alle.

U16 - Skatt og avgift

Skattesystemet

Skattesystemet må utformast slik at fordeling og konsekvens av skattebyrda vert oppfatta som rettvís og føreseieleg. Dersom skattesystemet vårt skal oppretthalde høg grad av tillit blant folk og næringsliv, er det avgjerande med opne, føreseielege prosessar ved eventuelle endringar og/eller innføring av nye skattereglar.

Vestland Arbeidarparti meiner det må gjerast ei omlegging av skattesystemet i Noreg. Arbeidet bør ta utgangspunkt i NOU 2022:20 (Et helhetlig skattesystem) og ha mål om eit breitt fleirpolitisk skatteforlik i Stortinget. Arbeidarpartiets skatteløfte slår fast at det samla skattenivået skal vera det same både for privatpersonar og for norske bedrifter. Dette sikrar stabilitet for folk og gir føreseielege investeringsvilkår for næringslivet. Ved gjennomgang og evt. inngåing av eit breitt skatteforlik, er det viktig at ein finn fram til løysingar som styrkar dei med låg inntekt gjennom redusert inntektsskatt og samstundes skjermar utsette grupper for utilsikta konsekvensar av for eksempel formuesskatt, til dømes med auka botnfrådrag for å skjerma pensjonistar og eigarar av oppstarts- og småbedrifter og redusert aksjerabatt. Sjølv om det samla skattenivået skal vera uendra, kan det ved gjennomføring av omfordelende skattepolitiske grep, vera naudsynt med kompensierende tiltak og skattar innom andre delar av skattesystemet, for å finansiere omfordelinga.

Skatt, avgift og frådrag

Skatte og avgiftspolitikken er eit av dei viktigaste verkemidla for å styra samfunnsutviklinga i landet vårt. Det er difor viktig at skatte og avgiftspolitikken er sosialt utjamnande og samstundes gjev tydelege insentiv og retningslinjer for korleis ein ønskjer at framtidas Noreg skal sjå ut.

Vestland Arbeidarparti vil utover arbeid med skattesystemet som heilskap, arbeida for følgjande tiltak innan skatte- og avgiftspolitik:

- Utjamning av forskjellar
 - Auke frikortgrensa til 130 000kr
 - Fjerne MVA på VA.
 - Fjerne MVA på nettleige
 - Auke skattefrådrag for fagforeiningskontingent
- Besøksbidrag:
 - Det vert opna for at kommunar kan innføre besøksbidrag
 - Besøksbidragsordninga skal utformast på ein måte der cruiseturistar og dagbesøkande vert inkludert i ordninga
 - Besøksbidragsordninga vert utforma mest mogleg fleksibelt, der kommunane får høve til å gjera lokale tilpassingar, til dømes sesongvariasjon i innkreving, differensiering av satsar for å fremje ønska næringsutvikling eller liknande.

- Støtte utprøving av dynamisk betaling av besøksbidrag for særskilt belasta turistområde.
- Inntektssystemet for kommunane:
 - Evaluering av vedtekne endringar i inntektssystemet for kommunane
 - Opna for rentefrie lån til kommunane for investeringar innom VA for å tilfredsstilla nasjonale føringar
- Netthandel:
 - VEOC ordninga skal strammast inn for å motvirke tollfritak hos nettbutikkar som Temu, Shein, Wish med fleire.
 - Utforska løysingar som sikrar at internasjonal netthandel ikkje får urettmessige fordelar i forhold til norske butikkar
- Korttidsutleige
 - Strengare skattereglar ved korttidsutleige av sekundær og tertiærbustad

U17 - Skulepolitikk, høgare utdanning og forskning

Ein meir praktisk skule for alle

Vestland Ap sitt mål er å utvikle fellesskulen og sørge for at alle uavhengig av bakgrunn, interesser og evner får være ein del av eit sterkt læringsfellesskap der alle møtast, lærar saman og får moglegheita til å lukkast. Vi meiner at ein praktisk og meir variert skulekvardag aukar læring og kunnskap for alle elevar. Vestland Ap ønskjer difor ein skule som i større grad prioriterar praktiske fag, både i fagsamansetning, vurderingsformer og eksamensordningar.

Dei siste åra sine erfaringar, spesielt med avlysing av eksamen under pandemien og utfordringane knytt til lærarstreikar, understrekar behovet for å revurdere vurderingspraksisen. Det tradisjonelle eksamenssystemet møter ikkje lenger dagens utdanningsbehov og reflekterer ikkje nødvendigvis elevens reelle kompetanse. Det er på tide å innføre meir rettferdige og effektive vurderingsformer.

Det er ei stor samfunnsutfordring at så mange unge fell ut av utdanningsløpa og ikkje kjem seg inn i arbeidslivet. Det er mange grunnar til at ungdom slit i utdannings- og arbeidslivet, og mange tiltak trengs for at fleire skal lukkast. Eit viktig tiltak er å sikre at ikkje måten opplæringstilbodet er utforma på i seg sjølv bidreg til utanforskap.

Etter anbefalinger fra statlige myndigheiter, innfører stadig fleire skular mobilforbod. Vi ser flere eksempler på at skular som fjerner mobiltelefonen har mindre mobbing og eit generelt betre skulemiljø. I dag er det opp til den enkelte skule korleis desse restriksjonane skal sjå ut, noko som førar til store variasjonar fra skule til skule. Vestland Arbeidarparti meiner at det er tydelig at mobilfrie skular har hatt en positiv effekt, og at det bør etablerast eit felles regelverk som gjelder for alle grunnskular og vidaregåande skular.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Erstatte dagens trekkordning i 10. trinn og på vg3 med ei ordning der du kan velge skriftleg eksamen sjølv.
- Fjerne ordninga der 20% av elevene i VG1 vert trekt opp til eksamen.
- At bruk av tradisjonelle eksamenar på vidaregåande reduseres og erstattes med meir tilpassa vurderingsmetodar som betre reflekterer elevane sine kunnskaper og ferdigheiter, og som er meir tilpassa eksamen på høgare utdanning.
- Innføre praktisk og muntleg praktisk eksamen i faga på ungdomsskulen, der dette er mogleg.
- Fjerne eksamen som en sjølvstendig karakter på ungdomsskulen og endre til at det er gjennomsnittet av eksamen og standpunktkarakteren i faget som står på vitnemålet.
- At eksamen på vidaregåande ikkje fungerer som en sjølvstendig karakter, men heller som eit korrektiv til standpunkt, der gjennomsnittet av standpunkt- og eksamenskarakteren tel på vitnemålet.
- At det må utarbeidast fleire alternative undervisingstiltak for unge som ikkje meistarar den tradisjonelle skulekvardagen.

- Ha fleire praktiske fag og programfag som bygg og industrifag på ungdomsskolen og likestille timer i sløyd og kunst/handverk.
- Innføre eit felles regelverk for mobilfri skule på alle grunnskular og vidaregåande skular i Norge. Regelverket må basere seg på innspel frå elevar og ansatte i skulen.

Utdanning for framtida

For Ap er lik rett til utdanning eit grunnleggande mål. Høgare utdanning gir friheit, innsikt og kvalifiserar for arbeid. Utdanning er ein viktig nøkkel til å bekjempe fattigdom, fremme likestilling og sikre berekraftig utvikling. Tilgang til kvalitetsutdanning er avgjerande for å styrke moglegheitene for den enkelte og for å bygge stabile, likestilte og fredelige samfunn.

Særleg i profesjonsutdanningene er praksis ei viktig brikke for at utdanningen skal bli så profesjonsnær som mogleg. Derimot ser man at pressa økonomi i universitets- og høgskulesektoren gjer praksistilbodet dårligare enn før. Campusdager kan være viktige tilskot til den ordinære undervisningen i utdanningene, men dette må være supplement til praksis og ikkje ein erstatning. Spesielt gjøres dette aktuelt i utdanningene som har lovfestet antall dager praksis, hvor praksis kun må tolkes som dager på arbeidsplass med veiledning fra en praksisveileder. Gjennom å styrke UH-økonomien, og i tillegg lovfeste kva som skal telle som praksis, kan praksis igjen bli den viktige delen av utdanninga som det skal vere.

Vestland Ap vil:

- at Norge tek ansvar for å bidra til utdanning på tvers av landegrensar.
- at Norge forpliktar seg til å auke investeringane i global utdanning som ein del av vår internasjonale utviklingspolitikk.
- arbeide for at minst 15% av norsk bistand skal gå til utdanningsformål innan 2030 og prioritere støtte til grunnutdanning i lavinntektsland, med særleg fokus på jenter og marginaliserte grupper.
- auke samarbeidet med internasjonale organisasjonar som UNESCO og UNICEF for å fremme utdanningsprosjekter og støtte initiativer som fremmar digital læring og tilgang til teknologi i utviklingsland.
- Arbeide for å eliminere kjønnsforskjeller i utdanning ved å støtte program som sikrar at jenter har like moglegheiter til å fullføre skulegangen.
- Fremme utdanning som inkluderar bærekraftig utvikling og miljøbevissthet.
- Lovfeste at kun dager på arbeidsplass med veiledning fra praksisveileder skal telle som praksis
- At temaseminarar/campusdager blir eit supplement til praksis
- Arbeide for å styrke UH-økonomien med særleg fokus på praksis
- At praksis i størst mogleg grad skal vere i fornuftig reiseavstand fra studiestad
- At refusjon for relevante utgifter relatert til praksis vert betalt ut før praksis
- Fjerne skolepengar for studentar frå land utanfor EU/EØS i høgare utdanning i Norge.

Styrk forskinga og tillit til forskingsinstitusjonane

Vestland Arbeidarparti meiner forskning er avgjerande for å møte samfunnet sine utfordringar framover, og vil mobilisere til meir forskning ved universitet, høgskular, i næringslivet, i helseforetaka og i forskingsinstitutta. Fri og uavhengig forskning av avgjerande for legitimitet og tillit i eit samfunn prega av aukande polarisering. Forskning og vitenskap må ligge til grunn når ein tek politiske beslutninger, men politisk styring må ikkje hindre ny kunnskap eller utviklingen av eksisterende kunnskap.

Detaljstyring og målrapportering tar verdifull tid fra utdanning og forskning. Vestland Ap ønskjer ein meir overordna og langsiktig styring av sektoren og vise meir tillit til fagmiljøa. Tillit til institusjonene, gradene, kandidatane og forskinga kvilar på at det er reell og åpen kvalitetssikring helt ned på nivå med enkeltksamener. Dette er også med på å sikre kandidatenes rettssikkerhet. For å sikre vitenskap, kvalitet og akademisk friheit må dei store breddeuniversitetene sikrast frie midlar.

Vestland Ap vil:

- Arbeidarpartiet ønsker å styrke forskinga og den akademiske fridommen til universiteta som har stor fagleg bredde fordelt på mange fakultet. Dette er viktig for å sikre kvalitet og intellektuell beredskap.
- De akademiske kontrollmekanismene i form av muntlige eksamener, eksterne sensorer, offentlige disputaser og åpen debatt på tvers av fagmiljøer må ikke bli ofret for å spare penger.
- Sikre at skattefunnsordningen må strammes inn og krav til forskning, og krav om involvering av forskningsinstitusjoner må stilles.

Ein meir rettferdig studiekvardag for alle

Arbeidarpartiet har alltid vore ein forkjempar for lik rett til utdanning. Innføringa av Statens Lånekasse gjorde det mogleg for alle å ta utdanning, uavhengig av økonomisk bakgrunn. Men i dag ser me at denne retten blir uthola av høge buutgifter, låg studiestøtte og eit krevjande leigemarknad. Mange studentar må ta deltidsjobb for å klare seg økonomisk, noko som går utover studia og forsterkar skilnadene i samfunnet. Samtidig står bygg- og anleggsbransjen i ein krevjande situasjon, der nybyggmarknaden har stagnert. I denne situasjonen bør staten ta eit aktivt ansvar og satse på bygging av fleire studentbustader. Dette vil både lette den økonomiske situasjonen for studentane og bidra til å sikre arbeidsplassar i byggjenæringa.

Prisveksten dei siste åra har gjort det vanskelegare å leve på studiestøtta frå Lånekassen. Ifølgje Norsk Studentorganisasjon (NSO) går ein gjennomsnittleg student i minus kvar månad. Når ein stor del av støtta går til husleige, ser me at stadig fleire studentar må prioritere jobb framfor studiar. Dette er ein situasjon me ikkje kan akseptera. Arbeidarpartiet har alt slått fast at studiestøtta skal knytast til grunnbeløpet i folketrygda (G). No er det tid for å ta neste steg og sikre at studentane faktisk kan vera heiltidsstudentar.

For elevar i vidaregåande opplæring er det også store utfordringar knytt til bustad. Dagens ordningar sikrar ikkje naudsynt at elevar med lang reiseveg får forsvarlege

bustadtilbod. Det vurderast å utarbeide ei sentral forskrift som presiserer både reisetid, bustadstandard og økonomiske vilkår, slik at ingen elevvar fell utanfor.

I tillegg ser me at stipenda i vidaregåande opplæring ikkje dekkjer dei faktiske utgiftene for elevane. Arbeidarpartiet meiner at alle elevvar skal ha like moglegheiter til å gjennomføre skulegangen sin, utan økonomiske hinder. Difor må grunnstipendet aukast, slik at det faktisk reflekterer kostnadene ved ulike studieløp.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Bygge fleire studentbustader for å sikre rimelege og tilgjengelege bualternativ for studentar.
- Regulere korttidsleigemarknaden (som Airbnb) for å betre leigemarknaden for studentar og låginntektsgrupper.
- Feste studiestøtta til 1,5 G i folketrygda i første omgang, med eit langsiktig mål om 2 G.
- Auke stipendandelen til 60 % av studiestøtta.
- Innføre ei sentral forskrift om maksimal reisetid og bustadstandard for elevvar i vidaregåande skule, samt sikre at kostnaden ikkje overstig bortebruarstipendet.
- Auke grunnstipendet for elevvar i vidaregåande opplæring, slik at det faktisk dekkjer nødvendige utgifter.
- Det skal leggst opp til ei ordning på kjøp, sal og byte av pensumbøker nær studenten. Pensumlitteratur skal vera billig og helst gratis

U18 – Vald i nære relasjonar

Vald i nære relasjonar råkar altfor mange kvinner i Noreg. Å verta utsett for vald i nær relasjon pregar alle sider ved livet til offeret - helsa, arbeidsevna, økonomien, moglegheita til å byggja relasjonar til barn og andre. Erfaringar frå feltet viser at kompetansen til å hjelpa kvinnene er varierende i ulike offentlege instansar. Om mangel på kunnskap og at systema ikkje snakkar saman gjer kvinnene til kasteballar i systemet, råkar det også borna deira.

Kvinner i aktiv rus er ekstra utsett, både fordi dei ofte står utanfor helsesystemet og risikerer å verta utestengt frå ulike hjelpetiltak mot vald. Gruppa må møtast med spesialiserte tiltak der rusomsorg kombinert med vern mot overgrep og vald gjev høve til eit verdig liv. Ingen skal stå åleine når valden råkar. Ingen skal stå utan krisesentertilbod, og alle skal få naudsynt hjelp på legevakt. Arbeidarpartiet skal arbeida målretta for å styrkja hjelpetilboda, forbetra lovverket og heva kompetansen i alle ledd.

Arbeidarpartiet ynskjer å byggja eit trygt samfunn der ofre for vald og overgrep får rask og heilskapleg hjelp, der førebygging av vald og ettervern står sentralt. Vestland Arbeidarparti krev sterkare tiltak no og at regjeringa sin opptrappingsplan mot vald og overgrep vert følgt opp.

Vestland Arbeidarparti vil:

- syta for betre koordinerte tenester, akutt - og ettervernstiltak,
- utgreie spesialiserte tiltak som kombinerer rusomsorg og støtte til kvinner utsett for vald,
- auka bruken av omvendt valdsalarm,
- utgreie eit nasjonalt pakkeforløp med koordinator for ofra for vald,
- sikra tilstrekkeleg kapasitet i politidistrikta og ved barnehusa,
- påleggja alle kommunar å utarbeida handlingsplanar mot vald i nære relasjonar,
- styrka kunnskapen om vald og overgrep blant alle som arbeider med barn i barnehage, skule, helsestasjon, legevakt og på andre arena.
- heva kunnskapen om avverjingsplikta,
- syta for sterke kompetansemiljø på æresvald og sosial kontroll i politidistrikta, i tett samarbeid med barnevern og skular
- styrkja tilsette - og foreldrekompertansen på grensesetting gjennom undervising i barnehagar, grunn og vidaregåande skular,
- styrkja krisesentertilbodet og -tilsynet, og greia ut behovet for overgangsbustader til valdsutsette etter opphald på krisesenter.
- vurdera lemping på teiepliktregelverket for deling av informasjon på tvers mellom etatane.
- styrkja bistandsadvokatordninga for denne gruppa
- vurdere revisjon av krisesenterlova og sexkjøpslova for å syte for at lovverket effektivt verjar dei mest sårbare kvinnene,
- evaluere ny valdsoffererstatningslov. Sakshandsamingstida er framleis for lang og det har svekt ofra si rettsstilling at retten til advokatbistand for erstatningskravet er fjerna.

Generelle forslag

Bedre arbeidsliv

Skal vi sikre fremtidens velferd må vi ha et arbeidsliv som inkluderer flere og som sikrer folk trygge, forutsigbare arbeidsplasser. Arbeidarpartiet vil aldri godta uthuling av arbeidsfolk sine rettigheter. Vi mener at en tydelig arbeidsmiljølov, høy organisasjonsgrad og et konstruktivt partssamarbeid er de viktigste suksesskriteriene for fremtidens arbeidsliv. Nye måter å organisere virksomheter på, for eksempel plattformsselskaper som Wolt og Foodora, digitalisering av arbeidshverdagen, løsninger for hjemmekontor, teknologiske trender og demografisk utvikling er alle eksempler på utviklingstrekk som vil prege hverdagen til norske arbeidstakere i årene fremover. De nevnte utviklingstrekkene gir enorme muligheter, men det krever også at vi er årvåke for nye utfordringer og aktører som utfordrer den norske modellen.

Vestland Arbeidarparti:

- Vil arbeide for at det blir mer forutsigbarhet for arbeid, spesielt der behovet er størst som for eksempel vikarer eller midlertidige ansatte.
- Mener arbeidsmiljølovens strenge krav til arbeidsavtaler må følges, men at det er et behov i dagens samfunn for at det utarbeides digitale løsninger med rette formkrav.
- Vil sikre at ny teknologi og ansettelsesformer ikke blir et hinder for et trygt og inkluderende arbeidsliv.
- Vil styrke Arbeidstilsynet for økt tilsyn og arbeide for mer digitalisering av tilsynet.

Bedre bruk av energi

Vi har i dag et presset strømnnett i Vestland. For å møte fremtidens kraftbehov må vi legge bedre til rette for lokal produksjon av fornybar energi og utnytte eksisterende nett og fjernvarmenett bedre enn vi gjør i dag.

Vestland Arbeidarparti vil:

- Legge til rette for økt industriell symbiose ved bruk av overskuddsenergi og fjernvarme.
- Stille strengere krav til utnyttelse av overskuddsenergi og fjernvarme i KPA.
- Revidere energimerkeordningen slik at eksisterende fjernvarmenett har høyere vektingsfaktor enn grunnvarme.
- Endre TEK-forskriften til at bygg over 1000 kvm skal ha høyere energifleksibilitet enn i dag.

Fosterforeldre

Fosterforeldre har den daglege omsorga for barn i fosterheim på vegne av barnevernstenesta. Det inkluderer å sørge for at barnet får nødvendig helsehjelp, men per i dag har ikkje fosterforeldre tilgang til opplysningar om barnet på HelseNorge. Det gir store utfordringar blant anna i å ha ei tilfredsstillande oversikt over timeinnkallingar, reseptar, vaksiner og pasientjournal etc. i tillegg til enkel kommunikasjon med helsetenesta. Tilgangsstyring til Helsenorge baserast på kven som er registrert med foreldreansvar i folkeregisteret. I tillegg kreves at ein av foreldra må ha same bustadsadresse som barnet for at foreldra skal ha tilgang. Er barnet flytta får ikkje foreldra tilgang, ei heller ikkje fosterforeldra. Dei må be om innsyn i helseopplysningar manuelt med fullmakt frå det lokale barnevern.

Vestland Arbeidarparti meiner at:

- Det må utredas alternative løysingar for digital tilgang til HelseNorge for fosterforeldre

Palliativ behandling

De siste 25 årene har palliasjon – lindrende behandling – vært anerkjent som et medisinsk spesialområde i Norge. Hovedmålsettingen er å lindre smerter og andre plagsomme symptomer hos pasienter som lever med alvorlig sykdom, og støtte pasienter og pårørende slik at de kan oppleve best mulig livskvalitet. Palliasjon er teamarbeid, men legens kompetanse i palliativ medisin spiller en nøkkelrolle i symptomlindring og håndtering av komplikasjoner, og for å unngå meningsløs overbehandling. Spesialister i palliativ medisin er de som driver faget fremover gjennom god organisering, forskning og praksis. Siden 2011 har Norge hatt en formalisert utdanning for leger i palliativ medisin gjennom et nordisk samarbeid. Dette opplegget er nå videreført som nasjonale utdanninger i våre naboland. Nå fremkommer det av tildelingsbrev av 19. september 2024 fra Helseog omsorgsdepartementet til Helsedirektoratet at arbeidet med å etablere en legespesialitet i palliasjon i Norge er stilt i bero.

Forskning viser at kompetanse på spesialistnivå kombinert med god organisering innen palliasjon er kostnadseffektivt både i sykehus og kommuner. Derfor må palliativ medisin med både bredde- og spisskompetanse videreutvikles, også i Norge. En formalisering av utdanningen er helt nødvendig for rekruttering og kvalitetssikring og for å beholde og videreutvikle tilbudet som er bygget opp.

Usikkerhet rundt skipsfart

Den geopolitiske situasjonen fører til økt usikkerhet for skipsfarten. Det inngås nye allianser og det er spesielt uklart hvordan USA og Kina vil posisjonere seg.

Vestland Arbeidarparti meiner at:

- Fiskeri- og havministeren må ha tett dialog med skipsfartsnæringen slik at norske myndigheter har mulighet til rask oppfølging.

Grønn skipsfart

Staten må etablere gode insentivordninger for at transportsektoren både til lands og til sjøs skal sjå seg i stand til å velja miljøvenlege energiformer.